

SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

¹ Yácata cayábéeri tàacáisi icàlidéerica walí Jesucristo ìwali, yái Dios Iirica. Yái tàacáisica idàba càì:

² Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios íméricaté liri iríwa. Dios ímacaté:

“Péemìà cayába, nubànùapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínácawa pipíchaléwa yàalàacaténá wenàiwica nachùnàapíná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayábéeri iyú pìanàacaalípiná nàataléwa.

³ Icàlidapíná nalíwani cachàiníri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná ímaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanáí ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacáí iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca piyaca machacàníri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná ímaca yái nùasu wenàiwicaca”, ímacaté yái Diosca.

⁴ Ináté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmalìcuíse, Juan el Bautista yàanàacaté manacúali yùuculé càinàwàiri, yá ibautizáca yàacawa wenàiwicanáí néenibàa. Yàalàaca nía nawènúadánápiná náiwitáisewa Dios irípiná, nabautizáanápiná nacáíwa, náasáidacaténá namàacacaté náichawa yái

báawéerica namàníirica, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha.

⁵ Néese manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé néemiakaténá itàacái, madécaná Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jerusalén iyacàlená mìnanaí nacái. Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namàníirica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁶ Yái Juan idènàca ibàlewa cáucuíri wáluma camello ichùna iwálumalená. Idènàca nacái ìwallabàawa pìrái ímamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wirìichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèrica manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁷ Càité Juan icàlidaca yèepunícawa nalíni: “Mesúnamáita áiba yàanàca núamirìcubàa, máiníri cachàinica íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèripináca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càníri cachàini náicha canánama máinicáiná cayábéerica nuíchani.

⁸ Nudéca nubautizácuéca pía úni yáaculé, yáta quéwa ibànuèripinácué pìrí Espíritu Santo ibautizácaténácué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú”, íimaca nalí yái Juanca.

Jesús es bautizado

⁹ Néenialité Jesús yàanàca Nazaret iyacàlená néese, iyéerica Galilea yàasu cáli ínata. Jesús yàanàca Juan yàatalé. Néese Juan ibautizáca Jesús Jordán inanába yáaculé.

¹⁰ Idécanáami Jesús imichàacawa úni yáacuíse, yáta iicáca capìraléeri cáli yàacùacawa. Yá iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali càiride iyúwa unùcu iricùanáwa.

11 Yá néemìaca Dios itàacái chènuníse. Dios íimaca Jesús irí: “Píacata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía”, íimaca yái Diosca.

Jesús es puesto a prueba

12 Yáta Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri.

13 Jesús ìyaca néré cuarenta èeri manacúali yùucubàa. Néréca Satanás yáalimáida Jesús imàninápiná ibáyawanáwa, quéwa càmita Jesús yeebá. Yá Jesús ìyaca cuwèesinái yèewibàa. Angelnái nacái yàacawéeridaca néréni, nayúudàacani.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

14 Néeseté áibanái wenàiwica náucaca Juan el Bautista presoíyéi ibànaliculé. Néese Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli néré. Yá icàlidaca yèepunícawa yái tàacáisi cayábéerica Dios inùmaliçuise.

15 Jesús íimaca: “Idéca yàanàaca yéenáiwaná Dios icùacaténá canánama mesúnamáita. Iná piwènúadacué píiwitáisewa pibáyawaná íichawa, peebáidacué nacái yái tàacáisi cayábéerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

16 Néese Jesús yèepunícawa Galilea icalìsaniná icàinalená ínatabàa. Yá iicáca pucháiba asìanái. Ibèeri íipidená Simón, iméeréeri íipidená Andrés. Yúuquéeyéi yàasu tarayawa yèepunícawa calisáacubàa, náibàacáiná cubái needácaténá nalíwa nàasu platawa.

17 Yá Jesús íimaca nalí:

—Aquialécué sísaara, pìacuéwa núapicha yéewacaténa nuéwáidacalénáicuéca pía. Pidécuéca píibàaca cubái pìwacáidacaténácué nía, quéwa siúcáisede nuéwáidapinácué píawa pìwacáidáanápina nulí wenàiwica yéewanápina nuéwáidacaléca nía — íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa yáapicha.

¹⁹ Néese nèepunícawa nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicá nacái Zebedeo yéenibe pucháiba aslanái, ípidenéeyéi Santiago, Juan nacái, ichùnièyéi yàasu chinchorowa, nàasu barca irìcuwa.

²⁰ Jesús iicácanacáita nía, yá imáidaca nía. Yá caquialéta namàacaca náaniriwa barca irìcu, yàasu wenàiwicanái yáapichawa íbaidéeyéica Zebedeo irí. Yá Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yáapicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

²¹ Yá nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Néese áiba sábadu judiónái iyamáidacatáicawa, yá Jesús iwàlùacawa judiónái yéewáidacàalu irìculé, yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica.

²² Yá nánáidacawa néemìaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa judiónái yéewáidáaná wenàiwica, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté.

²³ Néese ìyaca nàasu néewáidacàalu irìcu abéeri asiali idènièrica demonio iwàwalìcuwa, abéeri de-

monio casaquèeri íiwitáise. Yái demonio idacùaca asìali íiwitáise.

²⁴ Yáta demonio idàbaca yéemíanicawa asìali isàna iyú. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—¿Cáná pisàiwica walí wawàsi, pía Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica? ¿Pianàasica pimáalàidacaténá wía? Núalíacawa nuicáca pía, núalíacawa pìwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca.

²⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá íimaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa íicha yái asìalica! — íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese demonio casaquèeri íiwitáise itatáidaca asìali cachàiníiri iyú, yá demonio yàacawa asìali íicha, yá demonio íicháanica yàacawa cachàiníiri iyú.

²⁷ Néese macáita iyéeyéica néré nacalùadacawa manuísíwata, íná nasutáca néemíawa níawáaca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái wàlisài yéewáidáanaca? Yéewáidaca wenàiwica, ichùuliaca demonio nacái íiwitáise cachàiníiri iyúwa. Ichùuliaca demonio casaquèeyéica íiwitáise, yá namànica càide iyúwa ichùulianá nía —náimaca nalíwáaca.

²⁸ Néese ráunamáita macái Galilea yàasu cáli néeséeyéi náalíacawa Jesús iináwaná iwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

²⁹ Idécanáamité namusúacawa judiónái yéewáidacàalu irícuíse, Jesús yàacawa Santiago yáapicha, Juan nacái. Yá nawàlucawa Simón icapèe irículé, Andrés iyacatalé ibèeri Simón yáapichawa.

³⁰ Néenialíté Simón iyéeru uculúacawa mecuní iyú. Jesús iwàlùacadénáamiwa nacapèe irículé, yáta nacàlidaca irí uculúanáwa.

31 Néese Jesús yàacawa ùatalé, íbàaca ucáapi, imichàidaca úa, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Néese ùaca nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

32 Néeseté catáca yàacawa, èeri idénáami iwàlùacawa, yáté yàcalé mìnánái natéca macái néenánaiwa cáuláiquéeyéi Jesús yàatalé, áibanái wenàiwica nacái demonio idacuèyéi íiwitáise.

33 Yá macáita nàwacáidáyacacawa capíi inùma néeni Jesús iyacatái.

34 Jesús ichùnìacaté madécaná cáuláiquéeyéi macái uláicái íiwitáaná ícha. Jesús yúucaca madécaná demonio wenàiwicanái ícha, càmita quéwa ibatàa demonionái icàlidaca iináwaná ìwali, náalíacáiná naicácani, yái Jesúsca.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

35 Néese táiyápicáwa, cáala èeri ipíchawáise èeri imusúacawa, yá Jesús imichàacawa, yàacawa imusúacawa yàcalé irìcuíse yàacaténáwa canácatalé wenàiwica. Yá néré isutáca yáawawa Dios ícha.

36 Néese Simón yàacawa yàacawéeyéiná yáapichawa nacutáca Jesús.

37 Néese nàanàacani, yá náimaca Jesús irí:

—Macáita nacutáca nàyaca pía —náimaca.

38 Yá Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa áibanái iyacàle néré iyéeyéica mawiénibàa nucàlidacaténá nalíni yái tàacáisi cayábéerica. Nudéca nùanàaca nucàlidacaténá nalíni —íimaca yái Jesúsca.

39 Iná Jesús yàacawa macái yàcalé iyéeyéica Galilea yàasu cáli ínata. Icàlidaca nalíni nàasu

néewáidacàalu imanùbaca irìcu. Yá yúucaca demonio wenàiwicanáí ícha.

Jesús sana a un leproso

⁴⁰ Néeseté áiba asìali, cacháunéeri ímami lepra iyú, yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécanáca Jesús iicácani. Yá ímaca Jesús irí:

—Núaliácawa píalimá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —ímaca.

⁴¹ Yá catúulécanáca Jesús iicáca cáuláiquéeri, yá imàacaca icáapiwa ìwali, yá Jesús ímaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! — ímaca yáí Jesúsca.

⁴² Yáta icháuná lepra ichàbacawa asìali ícha. Yáta cayábaquéi asìalica.

⁴³ Quéwa Jesús ichùullìaca asìali yèepùanápináwa ícha caquialéta. Yá nacái yàalàaca asìali cachàiníiri iyú.

⁴⁴ Jesús ímaca asìali irí:

—Péemìa cayába. Picá picàlida áibanáí iríni nuchùnìaná pía. Néese, píawa caquialéta píasáida sacerdote iicá píimamiwa, yáaliácáténáwa cayábaca pía picháuná íchawa. Pimàaca nacái ofrenda Dios irí càide iyúwaté profeta Moisés ichùullìaná, cayábacáiná pía, yéewanápiná macái wenàiwica yáaliácawa pidéca pichùnìacawa —ímaca Jesús.

⁴⁵ Quéwa yáí asìalica idàbaca icàlidaca macái wenàiwica irí Jesús iináwaná ichùnìanáni. Iná càmita quirínama Jesús yéewa iwàlùacawa asáiwaca áiba yàcalé irìculé madécanácáiná wenàiwica nawàwa naicácani. Iná yèepunícawa náicha

manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwicanái. Quéwa macái yàcalé mìnánái nàacawa yàatalé naicácaténáni.

2

Jesús sana a un paralítico

¹ Néeseté cawàwanáta máisiba èeri idénáami, yá Jesús yèepùa iwàlùacawa Capernaum iyacàlená irìculé. Quéwa manùbéeyéi yáalíaca iináwaná ìyaca capìirìcu.

² Yá madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa yàatalé íná napuníadaca capìi, inùma nérénamata. Yá Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái.

³ Néese báinúaca aslanái yàanàaca itéeyéica asiali máapinéeri iiná macáita, càmirica yáalimá imichàanicawa, irièricawa yàalubái ínatawa, iiméeri irìcu.

⁴ Càmita náalimá nawàlùacawa Jesús nérépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré, íná náiríacawa escalera ìwalibàa capìi ínatalé, sàabadéeri, canéerica ipùata chènuniré. Néréca nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca néenibàani, yéenùlusi ìwali, yái máapinéerica iiná yàalubái ínatawa.

⁵ Néese Jesús yáalíacawa náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápináni, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁻⁷ Yá abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nàyaca néré, yáawinéeyéicawa. Yá náináidacawa: “¿Cáná itàaní càì yái asiali Jesúsca? Itàaníca ìyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáiná

asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanáí ibáyawaná ícha cayábacaténá náapicha Dios. Abéericata Dios yáaliméeri imànica càiri wawàsi”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalicúsewa.

⁸ Yáta Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánacué yéewa pínáidacawa càì?

⁹ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanáí yáalimá iicáca asáisi báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìpìna’, áibanáí wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisi wadécaalí wachùnìacani wataacái iyúwa, yái máapinéerica.

¹⁰ Iná núa, asìali Dios néeseérica, nuchùnìapiná yái máapinéerica, píalíacaténacuéwa Dios idéca ichùulìaca numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanáí ibáyawaná ícha cháì èeri irìcu, cayábacaténá náapicha Dios —íimaca yái Jesúsca. Néese íimaca máapinéeri irí:

¹¹ —Pía asìalica, pimichàawa, peedá píalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese yái cáuláiquéerica imichàacawa. Yá itéca yàalubáíwa. Imusúacawa náicha idècunitàacá naicáidaca irí. Iná macáita náináidacawa naicáidaca manuísíwata Jesús irí. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Canácataté waiquéeri càiri wawàsica! —náimaca nalíwáaca.

Jesús llama a Leví

13 Néeseté Jesús yàacawa àniwa Galilea icalìsaniná idùlepiré. Yá wenàiwicanái nàacawa yàatalé. Néese yéewáidaca nía.

14 Néesecáwa idècunitàacá yèepunícawa àniwa, yá iicáca Leví, yái Alfeo ìirica. Yái Leví yáawinéericawa aléera yeedácatalécate plata yéenanái judío íchawa romanonái yàasu gobierno irípiná. Yá Jesús ímaca irí:

—Aquialé. Pìawa núapicha, yéewacatená nuéwáidacaléca pía —ímaca yái Jesúsca. Yá Leví imichàa yàacawa Jesús yáapicha.

15 Néese Jesús iyáaca iyáacaléwa Leví icapèe irìcu. Nàyaca néré nacái mesa iwéré manùbéeyéi wenàiwica yeedéeyéica plata néenanái judío íchawa romanonái yàasu gobierno irípiná, manùbéeyéi nacái cabáyawanéeyéica wenàiwica. Macáita nayáaca nayáacaléwa Jesús yáapicha, yéewáidacalénái yáapicha nacái, madécanácáiná wenàiwica nèepunícawa Jesús yáapicha.

16 Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, naicáca Jesús iyáaca iyáacaléwa náapicha níái macáita cabáyawanéeyéica wenàiwicaca. Néese náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái cabáyawanéeyéica wenàiwicaca, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca.

17 Quéwa Jesús yéemìacani, yá ímaca fariseonái irí:

—Péemìacué comparación: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnìeripiná nía. Quéwa áibanái cáuláiquéeyéi

nawàwacutácani, yáí ichùnièripináca nía. Càita nacái wenàiwica ínáidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyécawa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri ícha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica ínáidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyécawa cabáyawanáca, nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa —íimaca yáí Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁸ Aiba èeri càide iyúwaté náiwitáise ìyáaná, Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái fariseoca namàacacaté náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha manuísíwata. Néese wenàiwicanái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan yéewáidacalénái namàacaca náichawa nayáacaléwa càide iyúwa náiwitáise ìyáaná nasutácaténá níawawa Dios ícha manuísíwata, càita nacái fariseonái namànica càita. Néeni, ¿cáná càmita péewáidacalénái namàaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha? — náimaca.

¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué comparación: Asìali icàsàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asìanái naicácaténá icàsàacawa casímáiri iyú. Idècunitàacá ìyaca

náapicha, yá casímáica nía, íná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa.

²⁰ Quéwa áibaalípiná, áibanái itéca náichawani. Idécanáami natéca náichawani, yásí namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

²¹ “Péemìacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wachanàidacaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quéwanáta manuíca icháuná.

²² Péemìacué áiba comparación: Càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi ímamisi iriculé. Wamànicaalí càì, néese uva ituní isáacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa, yásí éwisàimi ímamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yásí yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, ímamisi nacái. Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài ímamisi iriculé. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali —ímaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

²³ Aiba sábedo judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunicawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Néese yéewáidacalénái nadàbaca needáca achúmáanata trigo ituíná nayáapináwa, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani

achúmánata ìyacaná áibanáí ibànacale yééná, máapicaalí nía.

²⁴ Néese abénaméeyéi fariseo naicácani iyúwa íbaidacalési, yáí Jesús yéewáidacalénáí imàníirica, íná fariseonáí íimaca Jesús irí:

—Péemla, ¿cáná péewáidacalénáí íbaida siùca sábadò wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca.

²⁵ Yá Jesús íimaca fariseonáí irí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacáí irícuíse wàawirimi rey David ìwali. Bàaluté David iwàwacutáca yàacàsi, máapicáináni, áibanáí nacáí asíanáí ìyéeyéica yáapicha.

²⁶ Abiatar yàasu èerité, yáí sacerdote íiwacalináca, néese David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuírí capìima ímamisíiri mabáyawanéeri iriculé, israelitanáí isutácatáipiná Dios íicha. Yá David iyáaca pan namàníiricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenáí iyáapiná. Dios itàacáí imàacacaté níawamita sacerdotenáí iyáaca yáí panca. Davidta quéwa iyáacani. Yàaca nacáí yáapichéeyéi iríwa nayáacaténá nacáí. Dios càmita yùuwichàida nía, máapicáiná nía, íná catúulécanáca Dios iicáca nía —íimaca yáí Jesúsca.

²⁷ Jesús íimaca fariseonáí irí nacáí:

—Dios idéca imàacaca walí yáí èeri sábadò wayamáidacatáicawa iyúudàacaténá wenàiwicanáí, catúulécanácáiná Dios iicáca wenàiwica. Dios càmíiritaté idàba wenàiwica sábadò irípiná.

²⁸ Iná Dios idéca ichùullaca núa, asìali Dios néeséerica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca,

yáì èeri sábadò nacáì wayamáidacatáicawa, wíá judíoca —íimaca yáì Jesúsca.

3

El hombre de la mano tullida

¹ Néese àniwa Jesús iwàlùacawa judíonáì yàasu yéewáidacàalu iriculé. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi ituwièricawa íicha.

² Abénaméeyéì fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asáìsì Jesús ichùnìacaalípináté asìali sábadò irìcu nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná iwali, iwálìise yáì imànínáca sábadò irìcu Dios ichùuliacáináté judíonáì iyamáidacawa macáì sábadò imanùbaca. Néese fariseonáì náimacaté íibaidacalésicani yáì Jesús ichùnìanáca wenàiwicanáì.

³ Néese Jesús íimaca irí yáì asìalica icáapi ituwièricawa íicha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuéseìmi —íimaca yáì Jesúsca.

⁴ Idécanáami asìali ibàlùacawa, yá Jesús isutáca yéemìlawa fariseonáì:

—Siùcata nusutácué nuémìlawa pía: ¿Càinásica Dios imàaca wamànica siùca èeri sábadò wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmiccalí nacáì báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, wamàacasica néetácawa? —íimaca yáì Jesúsca. Quéwa masànata nía Jesús íicha.

⁵ Iná Jesús iicáidaca nalí, níai ìyéeyéica itéesebàa. Máiní maséeca íináidacawa iwàwawa, yáì Jesúsca, báawacáiná iicáca náiwitáise. Achúmaca iwàwa nacáì càmicáiná fariseonáì iwàwa yeebáidaca itàacáì. Yá Jesús íimaca asìali irí:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi.

⁶ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judíonái yéewáidacàalu íicha, yá nàacawa caquialéta nàwacáidáyacacawa áibanái judío yáapicha, cayábéeyéi iicáca rey Herodes, yái romanosàiri icuèrica Galilea yàasu cáli. Yá natàaníca náapicha càinápínacáali iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha yéewáidacalénái yáapichawa Galilea icalisaníná idùlepiré. Yá manùba wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi nàacawa Jesús yáamiwáise.

⁸ Aibanái néemiacáiná iináwaná imàníná madécaná yái càmírica wenàiwica idé imànica, yá nàacawa Jesús yàatalé nacái naicácaténáni. Manùbéeyéi Judea yàasu cáli néeséeyéi yàacawa, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi nacái, Idumea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áiba cáli néeséeyéi nacái iyéerica abéemàise Jordán inanába íicha, Tiro iyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón iyacàlená néeséeyéi nacái, nía nacái yàcalé iyéeyéica natéesebàa.

⁹ Manùbacáiná wenàiwica néré, íná Jesús ichùuliaca yéewáidacalénáywa icùanápíná barca yàacaténáwa úni yáacubàa wenàiwicanái íicha déecuísatá calisa icàinalená íicha, ipíchaná wenàiwicanái iwesíaca iwéré.

¹⁰ Iwàwacutá càì imànica ichùnìacáináaté manùba wenàiwica, íná madécaná cúláiqueeyéi nawesíaca Jesús iwéré, namàacacaténá nacáapiwa iwali, yéewacaténá nachùnìacawa.

¹¹ Demonionái naicácaté Jesús, yá namàacaca wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise

nabàlùacawa nàulù ipùata iyúwa Jesús irí nàacaténá icàaluíniná. Yá demonionái náimaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—¡Píacata yái Dios Iirica! —náimaca irí.

¹² Quéwa Jesús yàalàaca demonionái cachàiníri iyú, ipíchaná nacàlidaca cawinácaalíni.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹³ Néeseté Jesús yàacawa dúli ínatalé, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa cayábéeyéi Jesús iicáca íiwitáise. Néese nàanàaca yàatalé.

¹⁴ Néese Jesús yeedáca néená doce namanùbaca nàacaténáwa yáapicha, yéewacaténá nacái ibànùaca nía nacàlidáanápíná Dios itàacái. Yàaca náipidenápiná apóstolnái.

¹⁵ Imàaca nacái nalí íiwitáisewa náucacaténá demonio wenàiwicanái íicha.

¹⁶ Níái docéeyéica imanùbaca ípidenéeyéica càì: Simón, yái aslali Jesús yàaca ípidenápiná wàlisài, Pedro.

¹⁷ Nía nacái Zebedeo yéenibe pucháiba, ibèeri ípidená Santiago, iméeréeri nacái ípidená Juan. Jesús yàaca wàlisài náipidenápiná Boanerges (ímáanáca “Caluéyéi íiwitáise càide iyúwa énu isàna”, càì ímáanáca).

¹⁸⁻¹⁹ Andrés nacái, Felipe nacái, Bartolomé nacái, yá nacái Mateo, Tomás nacái, Santiago nacái, yái Alfeo ìirica, Tadeo nacái, yá nacái Simón, áibaalí ípidenéeri nacái celote, yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

20 Néese Jesús iwàlùacawa capìi irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese àniwa madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá dàalaca wenàiwica capìi irìcu, íná càmìta náalimá nayáaca nayáacaléwa, yái Jesús, nía nacái yéewáidacaléca.

21 Néese Jesús yéénánái yéemìaca iináwaná ìwali, yá nàacawa Jesús yàatalé needácaténá náichani, náimacáiná ìwali máiwitáiseecasani, yái Jesúsca.

22 Nàyaca néré nacái abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, yàanèyéicaté Jerusalén ìyacàlená néese. Yá náimaca Jesús ìwali: “Beelzebúca, yái demonio íiwacalináca, yáquéi idacùaca íiwitáise yái asialica Jesús. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

23 Iná Jesús imáidaca yàataléwa nía. Yá icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Iimaca nalí: “Satanás canácatáita iwàwa yúucaca yàasu demonionáíwa wenàiwica íicha.

24 Càide iyúwa wenàiwicanái ìyáaná, napéliacaalí náipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa.

25 Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmìta náalimá nàyaca abéeri capìi irìcu.

26 Càita nacái, Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmìta yáalimá cachàini quirínamatáni, yái Satanásca. Yá imáalàacawa ichànicatá. Iná iwàwacutácué píalíacawa càmìta núuca demonio wenàiwica íicha Satanás íiwitáise iyú.

27 “Nudé quéwa núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwitáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás íicha. Péemíacué comparación: Càide

iyúwa cayéedéeri imànlíná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa irìculé áiba cachàiníri asìali icapèeca iyéedùacaténá ícha yàasu, càmicaalícáwa cayéedéeri idacùaca íchawa yái cachàiníri asìalica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri càì imànica, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníri asìali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá wenàiwica Satanás ícha. Pidécuéca pitàanica báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

²⁸ “Péemiacué cayába, Dios imàacapíná iwàwawa íchéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imànírira, itàanírira nacái Dios ìwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íchawa.

²⁹ Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha, néese cabáyawanáca càiripinátani èeri càmlíri imáalàawa”, ímaca yái Jesúsca.

³⁰ Càita Jesús ímaca nalí níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, náimacáinaté Jesús ìwali demoniosa idacùaca íiwitáise.

La madre y los hermanos de Jesús

³¹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, yéenánái nacái. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise caplì ícha. Yá nachùulìaca áiba imáidacaténá Jesús.

³² Néese áibanái yáawinéeyéiwa mawiénita Jesús irí náimaca irí:

—Piatúa, péenánái nacái, péenánái inanái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwacutáca pía — náimaca.

³³ Néese Jesús ímaca nalí iyéeyéica itéesebàa:

—Péemiacué yái núumáanáca núatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáiwa —ímaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca nalí níái yéewáidacaléca yáawinéeyéicawa itéese. Yá ímaca:

—Piicácué, níái wenàiwicaca nuicáca nía càiyéide iyúwa núatúanáíwa, nuénánái nacáíwa.

³⁵ Cawinácaalí wenàiwica imàníríca càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácata nuiquéeri càiride iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáíwa, núatúa nacáíwa —ímaca yái Jesúsca.

4

La parábola del sembrador

¹ Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica àniwa Galilea icalsaníná idùlepiré. Idècunitàacá yéewáidaca nía, yá manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús itéese. Iná Jesús iwàlùacawa barca irìculé iyéechúa calisa yáacu. Yá yáawinacawa yéewáidacaténá wenàiwica iyaméeyéicawa calisa icàinalená íinata.

² Néese idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. Icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Ímaca nalí:

³ “Péemìacué comparación: Abéeri asìali ibànacaté yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé.

⁴ Iná yàaca icasáaca yàacawani, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca bànacalé íimi.

⁵ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníri. Yá bànacalé íimi ibacáacawa ráunamáita, càmicáiná ibaní néeni cáli.

6 Néese quéwa èeri yàacáináwa chènuniré mamáalàacata, yá yeemáca púubéyéi bànacalé, néese chuica nía, canácáiná napìchu cayába cáaléeri, íná néesatácawa.

7 Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Néese tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, íná yái bànacaléca càmita idàwinàawa cayába, canáca nacái bànacalé ìyacaná.

8 Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Yá idàwinàacawa cayába, idèniaca nacái ìyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca ìyacanáwa treinta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca ìyacanáwa sesenta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca cien namanùbaca ìyacaná”, íimaca yái Jesúsca.

9 Jesús íimaca nacái: “Càuwíiyéicalícué pía, péemiacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de la parábolas

10 Néesetécáwa Jesús ìyaca abéerita, yá níai yáapichéeyéica, nía nacái doce namanùbaca yéewáidacaléca nasutáca néemìawani càinácaalí íimáaná yái comparaciónca.

11 Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué pialíacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa. Néese áibanái càmiyéica yeebáida Dios itàacái, nucàlidaca nalíni yáawami comparación iyú, ipíchaná náalía néemìaca càinácaalí íimáaná.

12 Íná éwita naicácáaníta yái numàníirica, càicáaníta càmita náalíawa ìwali càinácaalí íimáaná. Éwita néemìacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náalíawa néemìaca càinácaalí íimáaná. Íná càmita nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná yéewanápiná

Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹³ Jesús ímacaté nali: “¿Cánásicué càmita pialía péemìaca càinácaalí ímáaná yái comparaciónca? Càmicaalícué pialíawa péemìacani, yásí càulenápinácuéca píchawa macáita comparación nucàlidéeripinácué piríwa.

¹⁴ Yá ímáanáquéera yái comparaciónca: Yái yèerica icasáaca yàacawa ituínási ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica icàlidacaalí Dios itàacái áibanái irí.

¹⁵ Abénaméeyéi wenàiwica càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa àyapulcubàa: Néemìaca Dios itàacái, quéwa idécanáami néemìacani, yá Satanás yàanàcàatécata imàacaca naimáichaca Dios itàacái ibànacanéerimica nawàwaliculé.

¹⁶ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa íba yèewiré: Néemìaca Dios itàacái, yá neebáidaca casímáiri iyúni.

¹⁷ Néese quéwa, càmícáiná neebáida Dios itàacái tàì íméeri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipìchu cayába, íná neebáidaca Dios itàacái malééná èeri meedá, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná idàbacaalí áibanái yùuwichàidaca nía Dios ìwalíse, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namàníinápiná nabáyawanáwa, yásí naméyáacawa neebáidaca Dios itàacái.

¹⁸ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànacanéerimica tuíri yèewiré; néemìaca Dios itàacái.

¹⁹ Quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu cawèníiri ìwaliwa, yái

èeri irìcuírìca wawàsi meedá. Cáinináca naicáca cawèníri, yái ichìwáidéerica wenàiwica. Nawàwa nacái needáca nalíwa macái cawèníri nàasupináwa. Iná náináidacáináwa ìwali macáita yái cawènírica, yá naimáichaca Dios itàacái. Càide iyúwa tuíri càmicaalí ibatàa bànacalé idèniaca iyacanáwa, càita nacái níai wenàiwicaca. Náináidacawa nawàwawa báawanama nàasu cawèníri ìwaliwa, iná càmita namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²⁰ Quéwa áibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànacanéerimica cayábéeri cáli irìculé. Néemìaca Dios itàacái, yá neebáidacani, yá namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa treinta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri manuísíwata náicha càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa sesenta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái nacái namànica cayábéeri náicha mamáalàacata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa cien namanùbaca macái yéetaná imanùbaca”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

²¹ Jesús ímacaté nalí nacái: “Péemìacué comparación: Càmita watùcunì lámpara watécáténáni capìi irìculé wabàacaténáni yàalusi irìculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa yái waiméerica íinata. Càmita càì wamàni. Néese watéca lámpara capìi irìculé, yá wamàacaca chènunibàani, icànacaténá capìi irìcuíyéi ìwali.

²² Yái lámparaca ímáanáca càicanide iyúwacué pìyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué

péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwa náaliacawa ìwali macáita yái tàacáisi càmíricáwa náaliawa ìwali.

²³ Càuwíyéicaalícué píá, yá péemiacué nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

²⁴ Jesús ímaca nalí nacái: “Píináidacuéwa cayába ìwali yái nucàlidéericuéca píri. Cayábacaalícué píináidawa nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píaliacawa cayába ìwali, yái núuméricuéca píri. Yá imàacapinácué píaliacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata.

²⁵ Wenàiwicacáiná íináidacaalíwa cayába nutàacái ìwali, yá nacái yáaliacaalí yéemiaca càinácaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáaliacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmíta íináidawa cayába nutàacái ìwali, yá íimáichapiná nacái càinácaalí achúméri wawàsi yáaliéricatéwa ìwali”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa. Ímaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa asiali ibànacaalí ituínási cáli yèewiré.

²⁷ Idécánáami ibànaca ibànacalewa, yá yàacawa icapèe néréwa íimácaténá. Eeri imanùbaca icawàacawa. Catá imanùbaca íimáca. Canácata imàníri ituínási írí, quéwa yái ituínási ibacácawa, néese bànacalé idàwinàacawa cayába, éwita asiali càmíicáaníta yáaliíawa càinácaalí iyú ibànacale idàwinàanáwa.

28 Càita cáli imànica yàasu wawàsitawa meedá: Quéechacáwa cáli imàacaca ituínási ibacácawa, néese cabáinácani yái bànacaléca, néese capùutunácani, néese càyacanácani.

29 Néese quéwa míisicaalíni, yá asìali yeedáca ìyacaná, yácáiná ibànacale ìyacaná yàasu èeri idéca yàanàaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

30 Jesús íimacaté nalí nacái: “Siùcade nucàlidacué pírí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú.

31 Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa mostaza íimi wenàiwica ibànéerica cáli yèewiré. Yái mostaza íimica máiní achúméerínacani.

32 Ewita achúméerínacáanítani yái mostaza íimica, càicáaníta idécanáami nabànacani, yásí idàwinàacawa manuúripiná náicha canánama bànacaléca. Idèniaca yàanawa manuínaméeyéi, yásí màsibèe náalimá namànica namùlubèwa catámàacatalé”, íimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

33 Càité Jesús yéewáidaca wenàiwica Dios ìwali manùba comparación iyú càide iyúwa yái tàacáisica. Yéewáidaca wenàiwica càide iyúwa náalimáaná néemìaca.

34 Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación yáawami iyúta. Néeseta idècunitàacá ìyaca abéerita yéewáidacalénái yáapichawa, yá icàlidaca nalí macáita càinácaalí náimáaná níái comparaciónca canánama.

Jesús calma el viento y las olas

³⁵ Yáté èerica catácáiná yàacawa, íná Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha —íimaca nalí.

³⁶ Néese yéewáidacalénái nàacawa manùbéeyéi wenàiwica íicha. Nawàlùacawa barca iriculé, natéca Jesús yáawinacawa náapicha barca irìcu. Aibanái wenàiwica nàacawa náamiwáise barca irìcu, máisibáwanáita quéwa barcaca. Néescáwa Jesús íimáca íichawa.

³⁷ Néese manuírì cáuli ipùaca nàwali. Máinírì cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca iriculé, yá úni ipuníadaca yàacawa barca.

³⁸ Jesús íimácáita quéwanáta. Abéeri ímamisi iríacawa barca yàapùa néese, Jesús irièri yàacawa íinata. Néese nacawàidacani, náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¿Cáná pimàaca wasawíacawa? — náimaca Jesús irí.

³⁹ Yá Jesús imichàacawa, yàalàaca cáuli cachàinírì iyú, yá ímaca nacái màladàca irí:

—¡Wiú pía! —íimaca yái Jesúsca. Yáta wiúca yái cáulica, màladàca nacái.

⁴⁰ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánácué máiní cáaluca pía? ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Máiní cáaluca nía. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Cawínásica yái asíalica ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulianá nía? —náimaca nalíwáaca.

5

El endemoniado de Gerasa

¹ Néeseté nàanàaca abéemàalé Galilea icalìsaniná ícha, Gerasa yàasu cáli néré.

² Néese idècunitàacá Jesús imichàacawa barca irìcuíse cáli ínatalépiná, yáta asìali yàanàaca Jesús yàatalé, abéeri asìali demonio idacuèri íiwitáise. Yái asìali yàacawa yéetáními icàliculèená néese.

³ Yái asìali ìyacaté yéetáními icàliculèená yèewi. Canácata yáaliméeri idacùacani, ibatàa cadena iyú piná, càmita náalimá.

⁴ Ewitaté yàcalé mìnanáí nadacùacáanítani madécaná yàawiría, yàabàli, icáapi nacái cadena iyú, càicáaníta macái èerita imàdáidacaté íchawa cadena, yá nacái iwaaléminamata imànica cadena. Iná canácata yáaliméeri idacùacani, canásíwata.

⁵ Yái asìali yèepunícawa yéemíanícawa táiyápinama, èeríapinama nacái yéetáními icàliculèená yèewiré, dúli yèewiré nacái. Yá inúadáidaca yáawawa íba iyú.

⁶ Quéwa iicácáiná Jesús déecuise, yá ipiacawa Jesús yàatalé. Ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténa Jesús icàaluíniná.

⁷ Yá demonio yéemíanícawa asìali isàna iyú. Íimaca Jesús irí:

—¡Picá písàiwica nulí wawàsi, Jesús Dios Íirica yái Dios chènuníiséeri náicha canánama. Nusutáca pícha wawàsi Dios ípidená ìwali picá piùwichàida nú! —íimaca yái demonioca.

⁸ Càì demonio íimaca, Jesús íimacáináte irí:

—Pía, demonio casaquèeri íiwitáiseca, pìlawa asìali ícha —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Jesús íimaca demonio irí:

—¿Cawiná píipidená? —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “Cawàwanáta cinco mil namanùbaca”, máinicáiná madécanáca wía —ímaca yái demonioca.

10 Néese demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ibànùaca nía méetàuculé íicha yái cálica.

11 Mawiénita nalí dúli ìwali madécaná marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunicawa nayáacaléwa.

12 Iná demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata:

—Pichùuliacaténá wàanápináwa marranonái yàatalé, yá pimàaca wawàlùacawa marranonái idèèriculé —námaca.

13 Càita Jesús imàacaca nàacawa. Yá demonionái yàacawa asìali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèèriculé. Níái marranonái dos mil namanùbaca cawàwanáta. Napiacawa máiwitáisewaca demonio íiwitáise iyú, àta nacaláacatalétawa quìratàli íinatáise calisa yáaculé, yá nàisicùmacawa macáita, níái píráica càmiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

14 Néese níái icuèyéicaté marranonáimi napiacawa, yá nàaca nacàlidaca marrano iináwanámi manuíri yàcalé irìcu, yàcalé púubéeyéi irìcu nacái iyéeyéica mawiénibàa. Iná madécaná wenàiwica nàacawa néré naicácaténá càinácaalí ìyáaná.

15 Néese nàanàaca Jesús yàatalé. Yá naicáca yái asìali madécanéeyéi demonio idacuèricaté íiwitáise. Yáawinéericawa iyaca, ibàle yáapichawa mawiénita Jesús irí, cáiwitáise nacáicani. Yá cáaluca níái wenàiwicaca.

16 Néese níái icuèyéicaté marranonáimi, iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé m̀nanáí iríni, c̀inácaalíté iyú Jesús ich̀ǹiacani, yái asialica demonio idacuèricaté íiwitáise. Nacàlidaca nalí nacái marranonáimi iináwaná iwali.

17 Iná nadàbaca nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèep̀uanápináwa ǹasu cáli íicha.

18 Yá Jesús yèep̀uacawa barca yàatalé, néese yái asiali demonionái idacuèricaté íiwitáise isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata im̀acáanápiná yàacawa yáapicha.

19 Quéwa Jesús c̀amita im̀aca asiali yàacawa yáapicha. Néese Jesús íimaca asiali irí:

—Pèep̀uawa picapèe néréwa, péenánái yàataléwa. Picàlida nalíni macáita yái cayábéerica Wacuèriná Dios im̀anírica pirí, iicá nacái pipualé manuísíwata —íimaca yái Jesúsca.

20 Néese yái asiali yàaca icàlidacani diez namanùbaca yàcalé irícu iyéeyéica Decápolis ỳasu cáli ínata. Icàlidaca Jesús im̀anicaté irí cayábéeri, yá macáita néem̀acaalíténi, yá nánáidacawa manuísíwata néem̀acani.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

21 Néeseté idécanáami Jesús ich̀bacawa àniwa abéem̀alé Galilea icalisaniná íicha barca irícu yéewáidacalénái yáapichawa, yá manùba wenàiwica iwacáidáyacacawa yàatalé. Yá Jesús iyamáacawa calisa ic̀inalená ínata.

22 Néese áiba asiali ỳaanàaca, abéeri néená níái judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái, íipidenéerica Jairo. Yá Jairo iicáca Jesús. Yá yúuwàa iríacawa

inùmáawawa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewanápiná Jesús iicáca ipualé.

²³ Yá isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata. Jairo íimaca Jesús irí:

—Nuídu iculúacawa, uwàwa uétácawa nuícha. Iná nuwàwacutáca pía nucapèe néréwa, pimàaca picáapiwa ùwali, ipíchaná uétácawa —íimaca.

²⁴ Néese Jesús yàacawa Jairo yáapicha yéewáidacalénái yáapichawa. Madécaná wenàiwicanái nacái nàacawa yáamiwáise. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré.

²⁵ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáláicacaté úa doce camuí, uíraná imusúacawa uícha mamáalàacata.

²⁶ Uuwichàacatéwa báawanama idècunitàacá manùba cadèpiacáiyéi idèpiaca úa. Ewitaté úucacáaníta úasu platawa macáita upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi, càicáaníta càmita cayába úa, mamáalàacata quéwanáta cúláicaca yáwanái úa.

²⁷ Uémìacaté Jesús iináwaná ichùnìaná wenàiwica, íná ùaca nacáíwa manùbéeyéi wenàiwica yáapicha. Yá ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí manùbéeyéi wenàiwica yèewi, yá udunùaca Jesús ibàle ìwali.

²⁸ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábapináca núawa”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalìcuísewa.

²⁹ Udécanacáita udunùaca ibàle ìwali, yáta uíraná iyamáacawa uícha, yá úalíacawa uwàwalìcuísewa udéca uchùnìacawa uláicái ícha.

³⁰ Yáta Jesús yáalíacawa iwàwalìcuísewa ichùnìacaté áiba wenàiwica íiwitáise iyúwa. Iná

iwènúacawa iicáidacaténá manùbéeyéi wenàiwica irí. Néese Jesús isutáca yéemìawa nía. Íimaca nalí:

—¿Cawiná idunùa nubàle ìwali? —Íimaca yái Jesúsca.

³¹ Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita piicá níái madécanéeyéi wenàiwicaca nacàbadàayacacawa nàacawa piwéré? ¿Cánásica yéewa pisutá péemìawa cawinácaalí idunùa pìwali? —náimaca Jesús irí.

³² Quéwa Jesús iicáida itéesewa mamáalàacata iicácaténá yái wenàiwica idunuèricaté ìwali.

³³ Iná úái inanáica umusúacawa wenàiwicanái yéewíse. Yá ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, úalíacawa uchùnìacatéwa. Yá ubàlùacawa ùlulù ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná. Yá ucàlidaca irí macáita uináwanáwa báisíiri iyú.

³⁴ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía, inanáica, pimàacacáiná piwàwawa nùwali, íná yéewa pidéca pichùnìacawa. Pìawa matuíbanáita. Pidéca pimusúacawa càiripináta íicha yái uláicáica — íimaca yái Jesúsca.

³⁵ Idècunitàacá Jesús icàlidaca ulíni, yá áibanái nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néese. Yá náimaca Jairo irí:

—Píidumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —náimaca.

³⁶ Jesús yéemìaca natàaníná, quéwa càmita itàaní náapicha. Jesús itàanícáita abéerita Jairo yáapicha, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Jesús íimaca irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca.

37 Néese càmita Jesús imàaca áibanái nàacawa náapicha Jairo icapèe nérépiná. Imàaca nàacawa náapicha níawamicata Pedro, Santiago nacái, Santiago iméeréeri nacái, ípidenéeri Juan.

38 Yá néese nàanàaca judiónái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néré, yá Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníyéi isàna, ícháaníyéica báawanama, nacántàa canción cachàiníiri iyú yéetáními ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná.

39 Jesús yáallácawa icáucàidáanápíná úa yéetéechúamicawa. Yá iwàlùacawa nacapèe iriculé, íimaca nalí:

—¿Cánacué pimàni písànwawa báawanama, pícháanícué nacái máiní? Uara sùmàuca càmicàucata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáallácáináwa icáucàidáanápínaté úa.

40 Néese naicáaníca Jesús iquíniná, náallácáináwa báisíiri iyúcani uétácatéwa. Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capli íicha. Néese itéca yáapichawa yéetéechúami yáaniri, úatúami nacái, nía nacái yéewáidacaléca ìyéeyéica yáapicha. Yá nawàlùacawa sùmàumi irìacatalécawa.

41 Néese íibàaca ucáapi ìwali, úái yéetéechúamicawa, yá íimaca ulí:

—Talita, cum (íimáanáca judiónái itàacái iyú: “Pía, mànacàuca, núuma pirí, pimichàawa”, càì íimáanáca) —íimaca yái Jesúsca.

42 Yáta úái sùmàuca, idènièchúaca doce camuí, umichàacawa, yá uìpina nacái. Yá naináidacawa manuísíwata naicáidaca ulí, níái wenàiwicaca ìyéeyéica néré.

43 Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, icáucàidáanaté

úa. Néese ichùullaca nacái nàaca uyáapiná, úái sùmàuca.

6

Jesús en Nazaret

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená yàasu cáli íicha, yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Yéewáidacalénái nàaca nacáywa yáapicha.

² Yá sábadu irìcu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús idábaca yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irìcu. Manùbéeyéi wenàiwica yéemiàcáináni, yá báawaca náináidacawa nawàwalìcuísewa. Náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáalíawa cayába. Càmita báisi imàni yái càmírìca wenàiwica idé imànica.

³ Yácata ìrimi meedá yámide yàalubáisi imànìrínámica. María ìrica meedáni. Nabèerica meedáni, níai Santiago, José nacái, Judas nacái, Simón nacái. Yéenanái inanái nacái nàyaca wèewibàa meedá —náimaca nalíwáaca. Iná càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái.

⁴ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Quéwa yàasu cáli néeséeyéi, yéenanái nacái, icapèe irìcuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nucapèe irìcuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Càmita Jesús imàni néré yáì càmírica wenàiwica idé imànica, càmícáiná neebáida itàacái. Quéwa imàacaca icáapiwa abénaméeyéi cáuláiquéeyéi iwali, cawàwanáta máisiba, yá ichùniaca nía.

⁶ Yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata càmícáiná neebáida itàacái.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

Néeseté Jesús yèepuníca yéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé iricubàa iyéeyéica mawiénita Nazaret iyacàlená irí.

⁷ Jesús imáida yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Néese idàbaca ibànùaca nía pucháibanamata nàacaténáwa yàcalé imanùbaca. Ichàiniadaca nía náucáanápíná demonio wenàiwicanái íicha.

⁸ Càmita imàaca natéca wawàsi nàasu àyapu imàluwenáwa. Imàacaca natéca abéerita nàasu àicuwa natéeripíná àyapulìcubàa. Càmita imàaca natéca saco, yàacàsi nacái, plata nacái.

⁹ Imàacaca nàwalica nàasu costiza nacáiriwa nàabàli iwaliwa, quéwa càmita imàaca nadènìaca pucháiba nabàlepináwa, abéerita meedá.

¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Piwàlùacuéwa abéeri capìi iriculé, yá piimácué néréta àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé iricuise.

¹¹ Aibalé càmicaalícué namàaca piwàlùacawa, càmicaalí nacái nawàwa néemìaca picàlidacuéca nalí nutàacái, yá iwàwacutácué piacawa náicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía israelitaca, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná níawa —íimaca yéewáidacalénái iríwa, yáì Jesúsca.

12 Iná yéewáidacalénái nàacawa nàlàacaténá wenàiwica nawènúadánápiná náiwitáisewa Dios irípiná.

13 Yá náucaca nacái madécaná demonio wenàiwicanái íicha. Nàucùaca olivo iséená manùbéeyéi cáuláiquéeyéica ìwali, yá nachùnìaca nía.

La muerte de Juan el Bautista

14 Néseté rey Herodes yéemìaca wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, manùbacáiná wenàiwica nacàlidaca nàyaca ìwali, yái Jesús imànínáca, càinácaalí iyú yéewáidaca wenàiwica nacái. Yá Herodes íimaca Jesús ìwali:

—Juan el Bautistami idéca icáucàacawa, íná yéewa yáalímá imànica yái cànírica wenàiwica idé imànica —íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamicani yái Jesúsca.

15 Aibanái íimaca Jesús ìwali:

—Yácata profeta Elías yàanèrica àniwa —náimaca. Aibanái íima:

—Yácata áiba profeta càiride iyúwaté profetanáimi wapíchaléyéimi —náimaca.

16 Quéwa rey Herodes yéemìacaalíté nacàlidaca Jesús iináwaná, yá Herodes íimaca:

—Yácata Juanmi, yái nuchùulièricaté nawichùaca íicha íiwita. Idéca icáucàacawa —íimaca yái rey Herodesca.

17 Càica Herodes íimaca ichùulìacáináaté yàasu úwináíwa náibàanápínaté Juan calúacáiná Herodes yàacawéetúa iicáca Juan, úái Herodes yàacawéetúa íipidenéechúaca Herodías. Yá úwinái nadacùacaté Juan cadena iyú presoíyéi ibànàlicu. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéénàsàiri Felipe

yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéénàsàiri íchawa.

18 Iná Juan ímacaté rey Herodes irí: “Báawéeriquéi peedáanáca péénàsàiri yàacawéetúawa”, ímacaté yái Juanmica.

19-20 Iná báawacaté Herodías uicáca Juan, yá uwàwacaté unúacani, quéwa càmita úalimá unúacani, cáalucáiná rey Herodes iicáca Juan, yáalácáináwa cayábéericani, yái Juanca, mabáyawanéeri nacái. Iná Herodes icùaca Juan ipíchaná Herodes yàacawéetúa Herodías inúacani. Ewita rey Herodes càmicáaníta yáalíawa càinácaalí iwàwacutáaná imànica macái èerita idécanáamité yéemiaca Juan icàlidaca irí Dios itàacái, càicáaníta casímáica rey Herodes yéemiaca Juan itàacái.

21 Quéwa áiba èerité Herodías úalimáca umànica Juan irí càide iyúwaté uwàwáaná. Rey Herodes imànica manuíri fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá imáidaca yáapichéeyéiwa iyúudèeyéica Herodes icùaca Galilea yàasu cáli, nía nacái yàasu úwi íiwacanánáica, nía nacái yàacawéeyéináca asíanáica caináwanéeyéica Galilea yàasu cáli néeséeyéica, nayáacaténá nayáacaléwa yáapicha, namànicaténá yáapicha nacái manuíri fiesta.

22 Yá Herodías uídu iwàlùacawa asíanái iyáacàalu iriculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asíanái yàacuésemi naicácaténá úa. Naicácainá ulabàaca, íná usímáidaca nawàwa macáita rey Herodes, nía nacái yáapichéeyéica iyéeyéica iyáacaléwa yáapicha. Iná rey Herodes íimaca mánacàu irí:

—Pisutá nuícha càinácaalí piwàwéerica. Yásí nùaca piríwani —íimaca ulí.

23 Yá Herodes íimaca ulí àniwa pucháiba yàawiríata báisí báisísíwatasa Dios yáaliéricawa Herodes yàanápínaté ulí càinácaalí wawàsi uwàwéerica ícha, éwítasa uwàwacaalíté ícha cáli yéema, yái Galilea yàasu cálica Herodes icuèrica, yásí yàanápínása ulítáni báisíta, íimaca.

24 Yá ùacawa náicha, úumaca úatúa iríwa:

—¿Càirínásica wawàsi nusutá ícha? —úumaca úatúa iríwa. Yá Herodías úumaca ulí:

—Pisutá ícha Juan el Bautista íiwita —úumaca ulí úái Herodíasca, uwàwacáinaté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úalíacaténáwa báisíiri iyúcani Juan yéetácawa.

25 Néese úái mànacàuca uèpùa uwàlùacàatétawa àniwa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Siùcata nuwàwa pìaca nulí Juan el Bautista íiwita quírápieli irícu —úumaca irí.

26 Néese, éwita achúmacáaníta manuísíwata rey Herodes iwàwa, yémìacáiná usutáaná ícha, càicáaníta càmita Herodes idé imáisanìaca uíchani, íimacáinaté ulí nàacuésemi níái wenàiwicaca yàanápínása ulí càinácaalí wawàsi usutéerica ícha.

27 Yá rey Herodes ichùulìaca úwisàiri iwichùanápíná Juan ícha íiwita, itécaténáni rey Herodes irí.

28 Néese úwisàiri yàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá iwichùaca Juan ícha íiwita. Càité Juan yéetácawa. Yá úwisàiri itéca íiwitami quírápieli irícu. Yá yàaca íiwitami ulí úái mànacàuca. Néese úái mànacàuca utécani úatúa iríwa, uicácaténá báisíiri iyúcani Juan yéetácatéwa.

29 Néese Juan yéewáidacalénáimi yémìlaca iináwanámi, yá nàacawa presoíyéi ibàna néré

needácaténá Juan ichéecami. Yá natéca nabàllawani.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

³⁰ Néeseté apóstolnái yèepùà ìwacáidáyacacawa Jesús yàatalé, idécanáami nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese nacàlidaca Jesús irí macáita namàníricaté, néewáidéerica iyú wenàiwicanái nacái.

³¹ Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa wàanáuéwa walínáamitawa áibalé canáatalé wenàiwica, yéewanápiná wayamáidacawa achúmáanacáwa —íimaca nalí, madécanácáiná wenàiwica yàanàaca yàacawa nàatalé, áibanái nacái yèepùacawa yàacawa náicha, íná càmita yéewa nayamáidacawa, ibatàa nayáanápiná nayáacaléwa, càmita náalimá.

³² Iná Jesús yàacawa barca irícu yàasu apóstolnái yáapichawa abéemàalé Galilea icalisaniná ícha, canáataléca wenàiwica.

³³ Quéwa madécaná wenàiwica iicáca nàanáwa, náalía nacái naicáca nía. Iná wenàiwicanái imusúacawa macái yàcalé ícha, yá napiacawa néré. Yá manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca napíchalé néré.

³⁴ Néese Jesús imichàacawa barca irícuíse néré, yá iicáca madécaná wenàiwica. Canáca nalí abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali, íná catúulécanáca Jesús iicáca nía, càide iyúwa waicácaalí canéeyéi icuèriná ovejaca. Yá idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali.

³⁵ Néese catáca yàacawa nàwali, yá yéewáidacalénái yàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé.

³⁶ Pichùulla nèepùanápináwa nàacawa bànacalé yèewiré, yàcalé iriculé nacái iyéeyéica mawiénita nawèñacaténá nayáapínáwa —náimaca.

³⁷ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapíná —íimaca nalí. Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita píalíawa canáca walí doscientos namanùbaca denario ocho quéeri iwènicatái? Ewita wadèñacaalí yáara platatá, càicáaníta càmita wáalimá wawèñaca cayába pan wèeripínáca nayáapínátá, níai manùbéeyéi wenàiwicaca — náimaca.

³⁸ Jesús íimaca nalí:

—¿Càisimalénácué pan pidèna? Picutácuécáwani —íimaca nalí. Néese idécanáami náalíacawa, yá náimaca irí:

—Cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná nacái —náimaca.

³⁹ Néese ichùuliaca nía manùbéeyéi wenàiwicaca náawinánápináwa nàwacacawa ipuléeri masicái íinata.

⁴⁰ Néese náawinacawa nàwacacawa manùbéeyéi yàalusipíná, cien namanùbaca abénaméeyéi, cincuenta namanùbaca áibanái nacái.

⁴¹ Néese Jesús yeedáca cinco imanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, iwacùaca pan yéewáidacalénái iríwa nawacùacaténá wenàiwicanái iríni. Néese iwacùaca cubái imìdecaná nacái yéewáidacalénái iríwa macáita.

⁴² Yá macáita wenàiwicanái iyáaca cadénamani.

43 Néese yéewáidacalénái needáca doce mapíri imanùbaca pan yéenáimi, cubái nacái imàaquéericawa.

44 Níái wenàiwica iyéeyéica pan, cinco mil namanùbaca aslanái. Càmita naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái.

Jesús camina sobre el agua

45 Yáta Jesús ichùuliaca yéewáidacalénáiwa nawàlùanápínáwa caquialéta barca irìculé nachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaniná ícha nàanàcaténá Betsaida iyacàlená néré. Iwàwa nàacawa ipíchalé idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùacawa ícha.

46 Néeseté idécanáami ibànùaca wenàiwicanái yèepùanápínáwa ícha canánama, yá Jesús yàacawa dúli ínatalé isutácaténá yáawawa Dios ícha.

47 Néese idécanáami catáca nawicáu, Jesús yéewáidacalénái nàyaca barca irìcu bamuchúami calisa. Yá Jesús iyaca abéerita cáli ínatáisezáwa.

48 Néese iicáca máadáini natenáca cachàiníri iyú cáulicáiná ipùaca náipunita, íná càmita náalimá nachàbacawa abéemàalé. Amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí yèepuníriwa úni inànìacubàa. Iwàwaca ichàbacawa náicha machacàníri iyú.

49 Quéwa naicáca lipínáaníca úni inànìacubàa, yá nayúunáidaca wenàiwica iwàwanámicani.

50 Yá néemíaníca mamacáicáiná naicácani. Cáaluca nía báawanama, càmicáiná náalía naicácani. Yáta quéwa Jesús íimaca nalí:

—¡Matuíbanáicué pía, núaquéi, picácué cáalu pía! — íimaca yái Jesúsca.

51 Néese Jesús iwàlùacawa nàatalé barca irìculé. Yáta wiúca cáuli, Jesús iwàlùacáináwa nàatalé barca irìculé. Yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí.

52 Càmitàacáwa nadé náaliacawa cayába Jesús íiwitáise ìwali, éwitaté naicácáaníta imàníná pan iyú yái càmirica wenàiwica idé imànica, càulenácáiná náicha náalíánápináwa néemìaca càinácaalí íimáaná.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

53 Nachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, yá nàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. Yá nadacùaca barca calisa idùlepiré.

54 Namichàacanacáitawa barca irìcuíse, yá wenàiwicanái náalía naicáca Jesús.

55 Yá wenàiwicanái napiacawa macái yàcalé irìculé iyéeyéica néré nacàlidacaténá nalí Jesús yàanàaca. Néese manùbéeyéi wenàiwica nadàbaca natéca cáuláiquéeyéi wenàiwica yàalubái íinatawa náaliacataléca Jesús iyaca.

56 Néese àta alénácaalí Jesús yàawa achúméeri yàcalé irìculé, manuíri yàcalé irìculé nacái, manacúaliré nacái, yá natéca naliadaca cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulìcubàa Jesús ichàbacatabàapináwa. Yá cáuláiquéeyéi nasutáca Jesús íicha imàacáanápíná nadunùaca ìwali, càmicaalí nacái, ibàle ipùata ìwalita. Yá macáita idunuèyéica Jesús ìwali, yá cayábaca nía uláicái íicha.

7

Lo que hace impuro al hombre

1 Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese.

Nàwacáidáyacacawa abénaméeyéi fariseo yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé.

² Naicácaté abénaméeyéi Jesús yéewáidacaléca nayáaca nayáacaléwa càmiyéicáwa íiba icáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. Càmita Jesús yéewáidacalénái imàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa càide iyúwa fariseonái imàniná. Iná fariseonái itàaníca Jesús yéewáidacalénái ìwali, náimaca casacàacasa Dios iicáca Jesús yéewáidacalénái.

³ (Níái fariseoca, áibanái judío nacái macáita namànica càide iyúwaté nàawirináimi imàniná. Càmicaalícáwa náiba nacáapiwa éeréeri iyú nayáacalé ipíchawáise, càmitàacá nayáa nayáacaléwa, canásíwata. Càmita nayáa nayáacaléwa càmicaalícáwa namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná.

⁴ Idécanáami nacái nawènàca yàacàsi yàcalèricu, yá nèepùacawa nacapèe néréwa namànicaténá culto nacáiri nàapídàanápíná náichawa ipíchawáise nayáa nayáacaléwa. Neebáidaca nacái madécaná càide iyúwaté nàawirináimi yéewáidáaná, íná namànica culto nacáiri náibacaténá éeréeri iyú macái íiwitáaná bacàa, catùa nacái, mapuwáa nacái, nàasu cama nacái, naiméerica íinata.)

⁵ Iná fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca Jesús irí:

—Níái péewáidacaléca, ¿cáná càmita namàni càide iyúwaté wàawirináimi yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi ichùulianáté wía

wamànínpíná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca — náimaca.

⁶ Jesús íimaca nalí:

—Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi machacàníiri iyú pìwalicué, píacué pucháibéeyéica íiwitáise. Isaías itànàacaté tàacáisi piináwaná ìwalicué Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté:

‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmita cáininá naicáca núa báisíiri iyú nawàwalìcuísewa.

⁷ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namànírìcisa nulí. Càmita néewáida wenàiwica nutàacái iyú, néese néewáidacáita wenàiwica náiwitáise iyúwa’,

càica íimaca yái Diosca.

⁸ Pidécuéca meedá pimàacaca píchawa Dios itàacái, peebáidacaténácué wenàiwicanái yàasu tàacáisi meedá —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Pidécuéca pimànica máiní báawéeri wawàsi, pimàacacáinácué píchawa Dios itàacái, pimànicaténácué meedá iyúwa píiwitáise íimáaná.

¹⁰ Profeta Moisés íimacaté Dios inùmalìcuíse: ‘Píà píaniri íimiétacanáwa, píatúa nacáíwa’, íimaca yái Diosca. Yáté íimaca nalí àniwa: ‘Aibacaalí itàaníca báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càita nacái itàanícaalí báawéeri iyú yáatúa ìwaliwa, yá iwàwacutácué pinúacani’, íimacaté yái Diosca.

¹¹ Quéwa píacué fariseoca, pidécuéca péewáidaca wenàiwicanái cayábacasa càì náimaca nániri iríwa, náatúa irí nacáíwa: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca pía. Nudéca nucùaca Dios irípiná yái plataca,

yái nuèripinámica pirí, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripiná iyú píá', càì nàimaca nasèenái iríwa.

¹² Càita pidécuéca péewáidaca wenàiwica càmítasa iwàwacutá nayúudàaca nániriwa, náatúa nacáíwa, nàimacaalí càì nasèenái iríwa.

¹³ Iná pidécuéca píasáidaca piúcaca píichawa Dios itàacái, peebáidacáinácué píawirináimi íiwitáisewa, yái péewáidéericuéca iyú wenàiwicanái Dios itàacái íicha. Pimànicuéca mamáalàacata madécaná càiyéi wawàsi —ímaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa níái wenàiwicaca ibàluèyéicawa mawiénita irí. Yá íimaca nalí:

—Péemíacué nutàacái píacué macáita. Píalimáidacué píalíaca péemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidéeripinácuéca piríwa.

¹⁵⁻¹⁶ Macái yàacàsi iwàluèriwa wenàiwica idèèriculé, canáca yéewaná casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Abéerita wenàiwica ibáyawaná, yá nacái itàacái báawéerica imusuéricawa iwàwalícuíse, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha —ímaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yàacawa wenàiwicanái íicha, yá iwàlùacawa capíi iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese yéewáidacalénái nasutáca néemíawani càinácaalí íimáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica yàacàsi ìwali.

¹⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, càmítasicué nacái píalía péemíacani yái nucàlidéerica? ¿Càmítacué píalíawa canácata yàacàsi yáaliméeri casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha?

¹⁹ Yái yàacàsi càmita iwàlùawa wenàiwica iwàwa irìculé. Iwàlùacáitawa idèèrìculé. Néese yàacawa íicha meedá —ímaca nalí yái Jesúsca. Càita Jesús yéewáidaca nía yàacàsi ìwali, Dios imàacaca wenàiwica iyáaca macái íiwitáaná yàacàsica, masacàacáiná macáita nía.

²⁰ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Yái nabáyawaná namànírica, yá nacái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wenàiwica iwàwa irìcuíse, yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios íicha.

²¹ Macáita íiwitáisesi báawéeri imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuíse. Càita báawéeri íiwitáisesi: Namànica náalaniwa; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmlíná Dios imàaca wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nanúaca wenàiwica;

²² naimáca áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlírica nacái nanírísíwa; máiní nawàwa needáca nalíwa manùba wawàsi; namànica áibanái irí báawéeri; nachìwáidaca áibanái wenàiwica; mabáiníiri iyú namànica báawéeri nainá iyúwa máaléquéeri iyú áibanái wenàiwica yàacuése; báawaca naicáca áibanái wenàiwica ìwalíse yái cawènírica áibanái idènièrica; natàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali; máiní cachàinica naicáca níawawa; càmita náalía cayábéeri ìwali báawéeri íichaná.

²³ Macáita yái íiwitáaná báawéerica imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuíse. Yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios íicha —ímaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

24 Néeseté Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli ícha yàanàcaténá Tiro ìyacàlená yàasu cáli néré. Yá iwàlùacawa capìi irìculé. Idècunitàacá ìyaca néré, càmita iwàwa yàcalé mìnánái nàalíacawa alénácaalí ìyaca. Càmita quéwa yáalimá ibàaca iináwanáwa.

25 Ráunamáita abéechúa inanái uémìaca iináwaná ìwali ìyaca capìi irìcu. Udènla úiduwa demonio idacuèchúa íiwitáise. Uái inanáica ùacàatécatawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa Jesús ìpunita, usutácaténá iicáanápíná upualé.

26 Cà míichúata israelita úái inanáica. Néese Sirofenicia yàasu cáli néeséechúaca úa. Yá ùanàaca usutácaténá Jesús ícha wawàsi yúucáanápíná demonio úidu ícha.

27 Quéwa Jesús ímaca ulí:

—Péemìa comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná, càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca píacué cà míiyéica israelita —íma ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asáisi uebáidacaalí Dios imàníinápíná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa.

28 Yá úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái yáawinacaalíwa mesa yáapíise, sùmanái yúucacaténá nayáapíná yàacàsi yéénáimi, càita nacái nuwàwaca Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca.

29 Néese Jesús ímaca ulí:

—Pidéca píasáidaca nulíni pitàacái iyúwa peebáidaca nulí, íná càmita iwàwacutá pisutáca nuícha quirínama nuyúudàanápíná píawa. Yá numàaca pèepùacawa picapèè néréwa,

demoniocáiná idéca yàacawa píidu ícha —íimaca ulí yái Jesúsca.

³⁰ Néese uèpùacawa ucapèe néréwa, yá ùanàaca uíduwa irièchúawa matuíbanáita uimácataléca. Quéwa demonio yàacatéwa uícha.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Néeseté Jesús yèepùà yàacawa Tiro iyacàlená yàasu cáli ícha. Yá ichàbacawa Sidón iyacàlená yèewibàa. Yá ichàbaca nacái diez namanùbaca yàcalé Decápolis yàasu cáli ínatéeyéica iyaca. Yá yàanàaca Galílea icalìsaniná néré.

³² Néese áibanái natéca asìali Jesús yàatalé, abéeri asìali màuwíiri, cà míiri yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. Yá nasutáca Jesús ícha wawàsi imàacáanápíná icáapiwa màuwíiri ìwali ichùnìacaténáni.

³³ Jesús itéca màuwíiri méetàucuta wenàiwicanái ícha, yá Jesús iwàlùadaca báipunitácanama icáapi ipùatawa asìali yùuwíapuná iriculé pucháibanama. Néese Jesús yàapisaca icáapi ipùata ìwaliwa, yá idunùaca asìali inène ìwali icáapi ipùata iyúwa.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca chènuniré, yá yeedáca icalésawa. Yá íimaca asìali irí: “¡Efata!” (íimáanáca hebreo itàacái iyú: “¡Yàacùacawéi piùwica!” íimáanáca.)

³⁵ Yá yáalimá yéemìaca cayába yái asàlica, yá cayábaca nacái inène, yáalimá itàaníca machacàníiri iyú.

³⁶ Néese Jesús yàalàaca níái wenàiwicaca ipíchaná nacàlidaca áibanái irí iináwaná ichùnìanáni, quéwa éwita ichùuliacáaníta nía manùba yàawiría, càicáaníta nacàlidaca iináwaná mamáalàacata.

37 Macáí wenàiwica yémièyéica Jesús iináwaná ìwali náináidacawa manuísíwata néemiàcani. Yá náimaca nalíwáaca: “Ìmànica macáita cayábéeri iyú. ÿlmàacaca màuwíiyéi yéemìaca! ÿlmàacaca nacáí matàacáiyéi itàaníca!” náimaca Jesús ìwali.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

¹ Aiba èerité madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé. Néese canáca nayéeripiná néeni. Yá Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa. Yá íimaca nalí:

² —Catúulécanáca nuicáca níai wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba èeri. Siùcade canáca nalí nayáapiná.

³ Nubànùacaalí nía máapíiyéica nacapèè nérépináwa, cawàwanáta nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa, abénaméeyéi nàanàcáiná déecuise —ímaca yái Jesúsca.

⁴ Néese yéewáidacalénáí náimaca irí:

—Canácata yáaliméeri yàaca nayáapiná cháí, canácatáica wenàiwicanáí ibànacale —náimaca.

⁵ Jesús isutáca yéemìawa yéewáidacalénáíwa:

—¿Càisimalénácué pan ìya pirí? —ímaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Iyaca walí siete namanùbaca pan —náimaca.

⁶ Néese Jesús ichùullaca wenàiwicanáí yáawinacawa cáli ínata. Yá yeedáca níai siete namanùbaca panca icáapi irìculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica. Yá isubèriadacani, yàaca yéewáidacalénáí iríwani. Néese, yéewáidacalénáí iwacùaca pan wenàiwicanáí irí.

⁷ Iyaca nacái nalí cawàwanáta máisiba cubái imìdecaná púbéeyéi. Jesús yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái cubáica. Yá ichùulìaca nacái yéewáidacalénáwa iwacùanápínáni wenàiwicanái irí. Yá nawacùaca nalíni.

⁸ Yá macáita nayáaca cadénamani, yái yàacàsica. Néese Jesús yéewáidacalénái needáca siete mapíiri namanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéricawa.

⁹ Batéwa báinúaca mil namanùbaca asianái iyáacaté yái yàacàsica. Càmita naputáa inanáinái, sùmanái nacái. Néese Jesús imàacaca nèepùacawa ícha, níai manùbéeyéi wenàiwicaca.

¹⁰ Yá Jesús iwàlùacàatétawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese nàacawa abéemàalé Galilea icalisaniná ícha, yá nàanàaca Dalmanuta yàasu cáli néré.

Los fariseos piden una señal milagrosa

¹¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nadàbaca natàaníca cachàiníiri iyú Jesús yáapicha. Nawàwa náalimáidacani imànínápiná áiba wawàsi báawéeri. Yá nasutáca ícha imànínápiná naicáca wawàsi íiwitáise iyúwa càmitírica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíta Dios néeséericatani.

¹² Yá Jesús yeedáca icalésawa cachàiníiri iyú mánicáiná báawaca ínáidacawa iwàwawa. Yá ímaca nalí:

—¿Cánacué pisutá numànínápiná càì? Pidécuéca piicáca numànica manùba, quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Péemiacué cayába, càmitacué núasáida piicáca càiri wawàsi —ímaca yái Jesúsca.

13 Néese Jesús yèpùacawa náicha, yá iwàlùacawa àniwa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaniná ícha.

La levadura de los fariseos

14 Jesús yéewáidacalénái naimáichacaté natéca náapichawa nayáapináwa. Nadèniacáita abéeri pan meedá náapichawa barca irìcu.

15 Néese Jesús yàalàaca nía ipíchaná nàyaca càide iyúwa báawéeyéi íiwitáise fariseo iyáaná, rey Herodes nacái. Íimaca nalí:

—Péemiacué cayába comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, yá nacái rey Herodes yàasu levadura —ímaca yái Jesúsca.

16 Yá yéewáidacalénái càmita náalíawa Jesús yàalàaná nía fariseonái yàasu tàacáisi ícha, rey Herodes íiwitáise ícha nacái. Iná yéewáidacalénái náimaca nalíwáaca:

—Idéca càì íimaca walí canácáiná walí pan — náimaca.

17 Jesús yáalíacawa náináidáanáwa, íná íimaca nalí:

—¿Cánácué píima canácasa pirí pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¿Cánácué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapiná càinácaalícué pimáapuèrica? ¿Néenicué, máinísica càulenáca píichani?

18 Pidèniatacué pituíwatatá. ¿Cánácué càmita pialía péemíaca ìwali yái piíquérica? Pidèniatacué nacái piùwiwatatá. ¿Cánácué càmita pialía péemíaca càinácaalí íimáaná yái núméricuéca pirí? Báisíta iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíte iyáaná nuwacùacaalíte pan wenàiwicanái irí nayáapiná.

19 Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapiná, níái cinco

mil namanùbaca asìanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáatéwa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —Íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Doceca mapíiri imanùbaca iyamáacatéwa — náimaca.

²⁰ Néese íimaca nalí:

—Néeni, idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná, níái cuatro mil namanùbaca asìanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáawa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —Íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Sietecaté mapíiri imanùbaca yái imàaquéericawa —náimaca.

²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, cánácué càmitàacáwa píalíawa núalimá nùaca piyáapíná? —Íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Néeseté nàanàaca Betsaida iyacàlená néré. Yá Betsaida mìnánái natéca matuíri asìali Jesús yàatalé. Yá nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ichùnìanápínáni.

²³ Néese Jesús itéca matuíri icáapi ìwali, yá imusúadacani yàcalé irìcuíse. Jesús yàapìsáidaca icáapi irìculéwa, néese ipusúa yáawiruníwa matuíri ituí íimami ìwali. Yá Jesús imàacaca icáapiwa matuíri ìwali. Yá isutáca yéemlawa matuíri asásí yáalimácaalí iicáidaca.

²⁴ Néese yái matuírica idàbaca iicáidaca, yá íimaca Jesús irí:

—Nuiquéeyéitatá wenàiwica càide iyúwa waicácaalí àicu, ìpìnáníiyéi quéwa —Íimaca.

25 Néese Jesús imàacaca icáapiwa àniwa matuíri ituí ìwali. Asáita iicáca cayába yái asialica, idéca ichùnìacawa, íná idé iicáca macáita cayába ituí iyúwa.

26 Néese Jesús ichùullaca asiali yèepùanápínáwa icapèe néréwa. Yá íimaca asiali irí:

—Picá piwàlùawa yàcalé irìculé —íimaca yái Jesúsca.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

27 Néeseté Jesús yàacawa Betsaida iyacàlená ìicha yéewáidacalénái yáapichawa nachàbacaténá naicáca yàcalé iyéeyéica mawiénita Cesarea de Filipo iyacàlená irí. Ipíchawáise nàanàaca néré, idécunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, yá Jesús isutáca yéemìlawa yéewáidacalénáiwa. Íimaca nalí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara wenàiwicaca? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca.

28 Yá náimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idéCasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái àniwa náimaca pìwali áiba profetanái yéénacasa pía, níái icàlidéeyéicaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalicúise —náimaca.

29 Néese Jesús íimaca nalí:

—Néenicué pía, ¿cawinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Néese Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái Dios icàlidéericaté ìwali wàawirináimi israelitanái irí, Dios ibànùanápínaté walí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca.

30 Quéwa Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

31 Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca yéewáidacalénáíwa náalíacaténátéwa iwàwacutáanáté yùuwichàacawa manuísíwata, yái Jesúsca, yái asìali Dios néeséerica. Iwàwacutácaté nacái yùuwidenái iicácani iyúwa canéeri iwèni, càmita nacái neebáida itàacái, níái israelita icuèrinánáica, nía nacái sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Jesús icàlidaca yéewáidacalénái iríwani náalíacaténátéwa iwàwacutáanápínáté yùuwidenái inúacani, quéwa máisiba èeri irìcu, yá icáucàanápínátéwa.

32 Càita Jesús icàlidaca nalí amaléeri iyúni. Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta náicha. Yá Pedro yàalàaca Jesús cachàiníri iyú, ipíchaná icàlidaca càiri wawàsi.

33 Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca yéewáidacalénái áibanái iríwa. Yá Jesús yàalàaca Pedro cachàiníri iyú. Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Pìawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise ìyáaná —íimaca yái Jesúsca.

34 Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa, áibanái nacái wenàiwica yèepuníiyéicawa náapicha. Yá íimaca nalí:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, yá càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita

naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía.

³⁵ Níacáiná cawinácaalí càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmiiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, nacàlida nacái nutàacái áibanái irí, éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniapiná nacáucawa càmiiri imáalàawa.

³⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa icáucawa càmiiri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa.

³⁷ Canácáiná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácáténá iríwa icáucawa càmiiri imáalàawa, idécanáami yúucaca íchawani.

³⁸ Cawinácaalí wenàiwica báiyéica icàlidaca cayábéeri nùwali, nutàacái ìwali nacái èeri mìnánái irí, níái èeri mìnánái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, cabáyawanéeyéi nacái, néese càmita núumapiná nàwaliwa nùasunáica nía, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapinácaalí Núaniri Dios íiwitáise iyúwa icamaláná mèlumèluíri irícu, mabáyawanéeyéi ángel yáapicha nacáíwa, nucúacáténá macáita —ímaca yái Jesúsca.

9

¹ Jesús íimacaté nalí nacái:

—Péemiàcué cayába, abénaméeyéicué péená ìyéeyéica cháí siùca, càmita néetápináwa ipíchawáise

naicáca càinácaalípiná iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa íiwitáise iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁻³ Nésetécáwa seis èeri Jesús icàlidacadénáami nalíni, yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá yàacawa náapicha dúli chènuníiri íinatalé. Yá néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Máiníiri mèlumèluwaca ibàleca cabalèeri máini íicha cháí èeriquéi caná idéeri íibaca càì.

⁴ Naicáca nacái pucháiba profetanái iyéeyéicaté bàaluité, yái Elías, Moisés nacái, itàaníiyéica iyaca Jesús yáapicha.

⁵ Néese Pedro ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡máini cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Siúcade wamànica másiba capíi yána wawàwalínápinácué pía, abéeri pìasupiná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —ímaca yái Pedroca.

⁶ Càica Pedro ímaca máinicáiná cáaluca níai yéewáidacaléca másiba, íná Pedro càmita yáalíawa càinácaalí iwàwacutáaná ímaca Jesús irí.

⁷ Yáta acalèe iricùacawa, yá ibàliaca nía catámèeri iyú. Néese néemíaca Dios itàacái acalèe yéewíise. Ímaca nalí: “Yácata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca: Péemíacué itàacái”, ímaca yái Diosca.

⁸ Yáta naicáidaca natéesewa, níai yéewáidacaléca. Yá canácata naiquéri áibanáica. Naicá abéerita Jesús ibàluèricawa néeni.

⁹ Nésetécáwa idècunitàacá nalicùacawa dúli íinatáise, Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, yái naiquéricaté dúli íinatalé, àta Jesús imichàacatalétawa yéetácáisi íicha, yái asìali Dios néeséerica.

¹⁰ Iná càmita nacàlida áibanái iríni, quéwa nasutáca néemìlawa níawáaca ìwali càinácaalí ímáaná yái tàacáisi íméerica icáucàanápínásawa.

¹¹ Néese nasutáca néemìlawa Jesús:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùà yàanàaca quéechacáwa aléi èeri irìculé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cána yéewa càì náimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu? —náimaca.

¹² Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami ìwali:

—Báísíta, iwàwacutáca profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechacáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanáí íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemìlaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. Aiba wawàsi nacái israelita icuèrinápiná ìwali, iwàwacutácué pínáidacawa ìwali yái tàacáisi profetanái itànèricaté nuináwaná ìwali, núa asìlali Dios néeséerica. Natànàacaté tàacáisi nuináwaná ìwali píalíacaténácuéwa iwàwacutáanápíná nùuwichàacawa manuísíwata, israelitanái nacái caná nuwèni naicáanápíná núa, báawapíná nacái naicáca núa.

¹³ Quéwa núumacué pirí, abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica. Yá namànicaté irí báawéeri iyúwaté nawàwáaná, càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi iináwaná ìwali càinácaalíté iyáanápíná —ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu

impuro

14 Néeseté Jesús, nía nacái yáapichéeyéica, nèepùacawa Jesús yéewáidacalénái áibanái yàatalé. Yá naicáca manùba wenàiwica Jesús yéewáidacalénái itéese. Nàyaca nacái néré abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu. Níái yéewáidéeyéica wenàiwica, nía nacái Jesús yéewáidacaléca natàaníca nàyaca nalíwáaca ùuléeri wawàsi iyú.

15 Néese wenàiwicanái iicáca Jesús, yá macáita napiacawa ípunita natàidacaténáni, máiníyéi íináidacawa iicáidaca Jesús irí.

16 Néese Jesús isutáca yéemìawa yéewáidacalénáiwa:

—¿Càinácué ìwali pitàaní piríwáaca chàinisiri iyú, píacué nacái nía nacáide? —íimaca nalí.

17 Yá abéeri néená níái wenàiwica iyéeyéica néré íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nudéca nutéca platalé nuìriwa demonio idacuèri íiwitáise. Yái demonioca masànaca imànica nuìri.

18 Ata alénácaalí nuìri iyaca, yá demonio yàaca irí tèwacáimi, yá yúucaca nuìri cachàiníiri iyú cáli ínatalé, yá cacàlica inùmaliçuise yái nuìrica, yá nacái yaamíadaca iyéiwa, yá pumùluca iiná macáita. Nudéca nusutáca péewáidacalénái ícha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri ícha, quéwa càmita náalimá náucaca íchani —íimaca yái yáanirica.

19 Néese Jesús íimaca:

—¡Píacué càmíiyéica yeebáida Dios! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta?

Pìanàidacué nùataléni yáí ùucullirica —íimaca yáí Jesúsca.

²⁰ Yá natéca ùuculliri Jesús yàatalé. Quéwa demonio iicacánáami Jesús, yá demonio yàaca tètewacáimi ùuculliri irí. Yá ùuculliri yúuwàacawa cáli ínatalé. Yá italíanícawa, cacàlica inùmalìcuíse.

²¹ Néese Jesús isutáca yéemíawa ùuculliri yáaniri:

—¿Càisimaléná èeri idé idèniàcani íisacadénáamini? —íimaca yáí Jesúsca. Néese yáaniri íimaca Jesús irí:

—Sùmàicaalítàacáwani idàbaca íisacani bàaluité.

²² Manùba yàawiría nacái demonio yúucacani quichái iriculé, úni yáaculé nacái inúacaténáni. Quéwa, pidécaalísica pichùnìacani, néese piicá watúulécaná, yá piyúudàaca wía —íimaca yáí yáanirica.

²³ Jesús íimaca irí:

—¡Picá càì píimaca ‘pidécaalísica’! Iwàwacutá manuica píináidacawa píwàwawa nùwali. Aibacaalí yeebáida nulí, Dios imànipiná irí macái íiwitáaná cayábéerica —íimaca yáí Jesúsca.

²⁴ Yá ùuculliri yáaniri íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—Nuebáidaca pirí. ¡Piyúudàa nuebáidacaténá pirí cachàiníiri iyú mamáalàacata! —íimaca yáí yáanirica.

²⁵ Néese Jesús iicacáná madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa yàatalé caquialéta, íná yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Jesús íimaca demonio irí:

—Pía demonio, mataacáirica màuwíirica nacái imànica wenàiwica, píawa íicha yáí ùucullirica. Picá pèepùà píwàlùacawa àniwa iwàwalìculé —íimaca yáí Jesúsca.

²⁶ Yá demonio yéemíanícawa, yàaca tètewacáimi ùuculliri irí àniwa, yá imàacaca ùuculliri itatácawa

cachàinliri iyú àniwa. Néese yàacawa ùuculliri ícha, yá ùuculliri iriàcáitawa cáli ínatalé càide iyúwa yéetérimíwa. Iná madécaná náimaca ùuculliri yéetácasawa.

²⁷ Quéwa Jesús íbàaca icáapi ìwali imichàidacaténáni. Yá ibàlùacawa yái ùucullirica.

²⁸ Néesetécáwa Jesús iwàlùacawa capíi irìculé yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta áibanái ícha. Yá nasutáca néemíawa Jesús:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? — náimaca.

²⁹ Yá Jesús íimaca nalí:

—Máinícué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutáca píawawa Dios ícha quéechacáwa, pimàacacué píichawa nacái piyáacaléwa, pidéénápinácué piúcacani wenàiwica ícha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

³⁰ Néese Jesús yàacatéwa náicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nèepunícawa Galilea yàasu cáli íinatabàa. Jesús càmita iwàwa áibanái yáalíacawa alénácaalíni.

³¹ Jesús yéewáidacáiná yàacawa yéewáidacaléwa. Yá icàlidaca nalíni:

—Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái asianái inúaca núa, núa asialí Dios néeséerica. Yá nanúapiná núawa. Quéwa máisiba èeri irìcu, yásí nucáucàacawa àniwa — íimaca yái Jesúsca.

³² Quéwa níái yéewáidacaléca càmita náalía néemíaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí. Yá cáaluca nasutáca néemíawani ìwali.

¿Quién es el más importante?

³³ Néeseté nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Yá nawàlùacanáamiwa capíi irìculé, yá Jesús isutáca yéemìawa nía:

—¿Càiná wawàsi ìwalicué pitàaní siùcatàacáwa idècunitàacá pèepunícawa àyapulìcubàa? —Íimaca nalí.

³⁴ Masànata quéwa nía Jesús ícha báicáiná nía náiwitáise báawéeri ìwalísewa, natàanicáináte chánácaalí néená máiníri cachàinica áibanái ícha canánama.

³⁵ Néese Jesús yáawinacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa. Yá íimaca nalí:

—Aibacaalí iwàwa Dios iicácani iyúwa cachàinírica áibanái ícha canánama, iwàwacutá yái wenàiwica iicáca yáawawa iyúwa càmlíri cachàini náicha canánama. Iwàwacutá nacái iyúudàaca nía áibanái canánama —Íimaca yái Jesúsca.

³⁶ Néese Jesús yeedáca sùmài ibàlùadacaténáni nèewi. Yá Jesús yeedáca sùmài yàanalìculéwa. Yá íimaca yéewáidacalénáí iríwa:

³⁷ —Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, imànicaalí cayábéeri sùmài irí nuípidená ìwali, càiride iyúwa yái sùmàica, yásí nuicáca yái cayábéerica imànírica sùmài irí càide iyúwa idéca nacáicaalí imànica nulí cayábéeri. Càmita imàni abéerita nulí cayábéeri, néese imànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèrica núa —Íimaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

³⁸ Néeseté Juan íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba yúuquéri demonio wenàiwica ícha pípidená ìwali ímacáiná pimàacasaca càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica ícha —íimaca yái Juanca.

³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué pìalàa wenàiwica càminápiná namàni cayábéeri, canácáiná yáaliméeri itànica báawéeri iyú nùwali idécanáami imànica nuípidená ìwali yái cànírica wenàiwica idé imànica, icàlidacaalí nacái iináwanáwa imànínása càì nuíwítáise iyú.

⁴⁰ Macáicáiná càníyéita yúuwidaca imànica wía, nayúudàaca wía.

⁴¹ Péemiácué cayába, áibacaalícué iyúudàaca pía peebáidacáiná nutàacái, núa Cristoca, éwita yáalimácaalí yàaca pìiraca úni yáawami, càicáaníta Dios imànipiná irí cayábéeriwa —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁴² Jesús íimacaté: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púbéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yúuwichàidapínaca manuísíwatani. Cayába cachàini irítani yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuírí íba ícanápi ìwalíise náucacaténáni manuírí úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí ìisicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiníwanái yúuwichàapínácawa áibanái ícha infierno irìcu, yái manuírí quicháica. Iná

cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi.

43 Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa cà míiri imáalàawa, ipíchaná nacái piacawa infierno iriculé, yái manuírí quicháica cà míirica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

44 Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

45 Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa piabàli iyúwa, pianápináwa áibalé càmicataléca Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí yàabàliwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa yàabàli iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa cà míiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuírí quicháica cà míirica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

46 Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

47 Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápiná wawàsi cà míirica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa

wenàiwica imusúadacaalí ituíwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa cà míri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irìculé, yái manuíri quicháica cà mírica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

⁴⁸ Infierno irìcu canácatáita cawi yéetáwa néré, níai cawi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

⁴⁹ “Dios icasáapiná quichái nàwali macáita.

⁵⁰ Péemìacué comparación: Cayábéeri iwidùma piyáacalé yáapichacué, quéwa càmicaalí quirínama puiwa yái iwidùmaca, yá càmitacué píalimá cayábéerica pimànica àniwani. Càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa, càide iyúwa cayábéeri iwidùma puiwacaalí imànica walí wayáacalé. Cáininácué piicáyacawa yéewanápinácué piyaca matuíbanáiri iyú píapichawáaca”, íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa Judea yàasu cáli néré, áiba cáli néré nacái iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába íicha. Néré manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé, yá idàbaca yéewáidaca nía àniwa càide iyúwaté íiwitáise iyáaná.

² Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani, icàlidáanápiná áiba wawàsi báawéeri, yéewacaténá nacháawàaca

iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Yá nasutáca néemlawani asáisí cayábacaalí asiali imàaca íchawa ínuwa.

³ Jesús ímaca nalí:

—Picàlidacué nulí cainácaalíté profeta Moisés ichùullaca plawirináimi imànínapiná bàaluité — ímaca yái Jesúsca.

⁴ Néese náimaca irí:

—Profeta Moisés imàacacaté asiali yúucaca íchawa ínuwa. Càité iwàwacutá namànica. Quéechacáwa asiali itànàaca cuyàluta irícu cáná yéewaná iwàwa yúucaca íchawa úa. Néese yàaca ulí yái cuyàlutaca, yéewacaténá úasáidaca áibanái iríni, náalícaténáwa manìrica úa. Yá ichùullaca ùanápináwa ícha — náimaca irí.

⁵ Néese Jesús ímaca nalí:

—Bàaluité profeta Moisés imàacacué pimànica càì máinícáinácué báawaca píiwitáise, piacué israelitaca, càmíiyéica iwàwa imànica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullanácué pía. Imàacacatécué pibànùaca píichawa píinuwa báawacaalícué piicáca úa, ipíchanácué piùwichàidaca úa cachàiniwanái mamáalàacata.

⁶ Quéwa bàaluité Dios càmítaté ibatàa wenàiwicanái imànica càì. Iná báawaca Dios iicáca yái piúcáanácuéca píinuwa siùcade. Profeta Moisés itànàacaté cainácaalíté iyáaná bàaluité Dios idàbacaalíté wenàiwica. Moisés itànàacaté: ‘Dios idàbacaté idàbáanéeri asiali, idàbáanéechúa inanái nacái.

⁷ Iná siùcade, asiali iwàwacaalí icásàacawa, yásí yàacawa yáaniri íchawa, yátúa ícha nacáíwa, ìyacaténá abédanamata ínu yáapichawa.

⁸ Iná idécanáami asìali iimáca úapicha, càmita quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica', càité itànàaca yái profeta Moisésca. Iná càmita quirínama pucháibaca nía, néese abéericata nía.

⁹ Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níai Dios imàaquéeyéica ìyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —ímaca nalí yái Jesúsca.

¹⁰ Néeseté nàyaca capìi irìcu, yá Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemìawani ìwali àniwa yái tàacáisica.

¹¹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Asìali imàacacaalí íchawa ínuwa, yá yeedácaalí nacái iríwa ínupináwa áibata, yásí imànica ibáyawanáwa ulí, úai idàbáanéechúaca ínucawa, iimácáiná áiba inanái yáapicha cà míchúaca ínusíwa.

¹² Càita nacái inanái umàacacaalí uíchawa unìriwa, yá uedácaalí unìripináwa áibata, yásí umànica nacái ubáyawanáwa irí yái idàbáanéeri unìricawa, uimácáiná áiba asìali yáapicha cà mírica unìrisíwa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néese wenàiwica natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacatená icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios ícha imànínápiná nalí cayábéeri. Quéwa Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nacúsaca wenàiwica itéeyéica sùmanái, yéewáidacalénái ímaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi.

¹⁴ Jesús iicáca yái yéewáidacalénái imànínáca, íná báawaca iicáca náiwitáise. Yá ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanìa nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica neebáidacaalí itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná náaniri itàacáíwa.

¹⁵ Péemlacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái yeebáidáaná náaniri itàacáíwa. Càmiccaalí càì wenàiwica neebáida, yá canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Jesús yeedáca níái sùmanáica yàanaliculéwa. Imàacaca icáapiwa nàwali, yá isutáca nalí Dios íicha imàínínápiná nalí cayábéeri.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁷ Jesús idàbacaté yèepunícawa àniwa, yá abéeri asìali yàanàaca ipìacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulùì ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá isutáca yéemàawa Jesús:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca.

¹⁸ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca irí yái Jesúsca, iwàwacáiná asìali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

¹⁹ —Píalíacawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise. Càité ichùullàca nía: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá piimá áiba inanái yáapicha càímíchúaca píinusíwa, áiba asìali yáapicha nacái càmíríca pinìrisíwa, picá piyéedua, picá

picàlida pichìwawa, picá nacái pichìwáida áibanái, néese pìà píaniri ímíétacanáwa, píatúa nacáiwa', càì itànàacaté yái Moisésca —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese asiali íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios ichùulàná wamànica sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —íimaca.

²¹ Yá Jesús iicáidaca irí, cáinináca nacái Jesús iicácani, yá Jesús íimaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéericáwaca pimànica: Pìà piwéndaca macáita pìasuwa. Néese pìà iwènináami catúulécanéeyéi irí. Càita pidènàpiná pìasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa pìacatenáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái asàlica, idécanáami yéemìacani, yá máiní achúmaca iwàwa, íná yàacawa Jesús íicha, máinicáiná càasucani, càmicáinaté nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa.

²³ Néese Jesús iicáidaca wenàiwica irí ibàluèyéicawa itéese, néese íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¡Máiní càulenáca càasuýéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Yá yéewáidacalénái máiní nàinádacawa néemìaca Jesús itàacái, càmicáinatécáwa néemìaca càiri tàacáisi, quéwa Jesús íimaca nalí àniwa:

—Píacué nuénánáica, ¡máiní càulenáca neebáidaca Dios itàacái Dios yéenibecaténá nía, cawinácaalí imàaqueeyéica iwàwawa yàasu cawèníri iwaliwa!

²⁵ Càide iyúwa camello càmíiná yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irìcubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios

itàacái, Dios isùmàirecaténáni, máinícáiná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios ícha —ímaca yái Jesúsca.

²⁶ Idécanáami yéewáidacalénái yéemìacani, yá máiní cachàiníwanái náináidacawa Jesús itàacái ìwali, yá nasutáca néemìlawa níawáaca. Yá náimaca nalíwáaca:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha? —náimaca nalíwáaca.

²⁷ Néese Jesús iicáidaca nalí, yá ímaca nalí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —ímaca yái Jesúsca.

²⁸ Néese Pedro ímaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha iyúwa péewáidacalénái —ímaca yái Pedroca.

²⁹⁻³⁰ Jesús ímaca nalí:

—Péemìacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íchawa nacàlidacaténá yái cayábéeri tàacáisica èeri mìnánái irí. Aibanái péenacué nacái nàapínácawa néenánái íchawa, càmicaalí nacái náatúa íchawa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi íchawa, càmicaalí nacái nániri íchawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íchawa, neebáidacáiná nutàacái, nacàlidacaténá nacái yái tàacáisi cayábéerica. Quéwa Dios yàapínacué pirí cháí èeri irícu cien imanùbaca yàawiríapíná àniwa picapèepínacué, manùbéeyéi nacái wenàiwica ìyèeyéipínacué pirí càide iyúwa péenánái, píatúanái nacái, péenibe nacái, pidèlàpinácué

nacái pibànacale yàaluná nacái. Ewita áibanái yùuwichàidacaalícué píawa cháí èeri irìcu, peebáidacáinácué nutàacái, càicáaníta áiba èeriwa pìyapinácué càiripináta èeri imáalàacanáamiwa.

³¹ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiníyéica cachàinica siùcade, càmita máiní cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi wenàiwica nacái áibanái iiquéeyéica iyúwa cà míyéica máiní cachàini siùcade, áiba èeriwa yásí máiní cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái íicha —ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³² Néeseté nadàbaca nàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá Jesús yàacawa yéewáidacalénái ipíchaléwa. Jesús yéewáidacalénái icalùadacawa manuísíwata, yá nacái áibanái wenàiwica yèeyéicawa náamiwáise, cáaluca nánáidacawa ìwali yái yùuwichàacáisica yàanèeripinácatéwa nàwali Jerusalén iyacàlená irìcu. Néese Jesús iwènúcawa, imáidaca yàataléwa níái yéewáidacalécawa doce namanùbaca méetàucuta áibanái wenàiwica íicha. Yá idàbaca icàlidaca nalíni càinácaalíté yùuwidenái imànínápináté irí Jerusalén iyacàlená irìcu. Yá íimaca nalí:

³³ “Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica núawa natécatená núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nàatalé nacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, núa asíali Dios néeséerica. Yá nachùulápiná cà míyéi judío nanúanápiná núa.

³⁴ Néese naicáanípiná nuquínináwa, yá nacái nàapìsáidapiná núawa, nacapèedáidapiná núa, yá

nanúapináca núa. Quéwa másiba èeri irìcu, yá numichàapinácawa yéetácáisi ícha”, ímaca yái Jesúsca.

Santiago y Juan piden un favor

³⁵ Néeseté Zebedeo yéenibe ípidenéeyéi Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, wawàwaca pimànica walí cayábéeri càide iyúwa wasutáanápíná píichawa wawàsi siùcade —náimaca.

³⁶ Néese Jesús isutáca yéemìawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànicuéca pirí? —ímaca.

³⁷ Náimaca irí:

—Wawàwaca pimàacaca wáawinacawa píapicha wacùacaténá macái wenàiwica píapicha áiba èeriwa picùacaalípiná macáita píiwitáise cachàiníiri iyúwa. Wawàwaca wáawinacawa píapicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáullicuíse pirí wacùacaténá píapicha macái èeri mìnánái —náimaca.

³⁸ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuéca nuícha, picùanápínácué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, iyúwa nacái nuétáanápínáwa yéewacaténácué cachàiníiyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Yá náimaca:

—Wáiwacali, wáaliméerica wamànica —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapinácawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, péetápinácuéwa càide iyúwa nuétáanápínáwa.

40 Quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínacué píawinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáulicuíse nulí, picùacaténápinacué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios íináidéeyéicatéwa náawináanápináwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

41 Néese yéewáidacalénái áibanái diez namanùbaca, néemíacaalíté càinácaalí nasutáaná Jesús íicha wawási, yá calúaca nía pucháiba asíanái yáapicha, níái Santiago, Juan nacái.

42 Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa nía macáita. Yá íimaca nalí:

—Píalíacuécawa naináwaná ìwali, níái càmiyéica judío icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa, casímái nacùaca wenàiwica cachàiníiri iyú. Píalíacué nacáywa casímáica náiwacanánái nachùullaca áibanái wenàiwica.

43 Quéwa iwàwacutácué càmita pìya càide iyúwa nàyáaná. Néese cawinácaalí péenacué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinírira íiwitáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita.

44 Cawinácaalí péenacué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinírira áibanái íicha, iwàwacutá íbaidacuéca pírí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íbaidáaná íiwacali iríwa.

45 Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asíali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalicáaníta núa, càicáaníta càmita nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuíbaidacaténá áibanái wenàiwica irípiná, numàacacaténá nacái

nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha yàanèripinácawa nàwali nabáyawaná ìwallisewa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

⁴⁶ Nàanàacaté Jericó ìyacàlená néré. Nésetécáwa Jesús yàacawa yàcalé irìcuise, yá yéewáidacalénái yàacawa yáamiwáise, manùbéeyéi wenàiwica nacái nàacawa náapicha. Matuíri asiali ìyaca néeni, ípidenéeri Bartimeo, ímáanáca Timeo ìiri, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái ícha ichàbéeyéicawa néenibàa, yéewanápiná iwènìaca iyáapináwa.

⁴⁷ Bartimeo yéemìaca náimaca Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica yái càì ichàbacawa chábàì, yá matuíri idàbaca imáidaca Jesús irí:

—¡Jesús, rey David itaquéerinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —ímaca.

⁴⁸ Madécaná wenàiwica icuísacani yái matuírica masàanáanápináni, quéwa imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníiri iyú:

—¡Pía, rey David itaquéerinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —ímaca.

⁴⁹ Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá ímaca wenàiwicanái irí:

—Pimáidacué nùataléni —ímaca yái Jesúsca. Iná namáidaca matuíri, yá náimaca irí:

—Picá achúma piwàwa, pimichàawa, pìanáwa yàatalé; imáidaca ìyaca pía —náimaca.

⁵⁰ Yáta matuíri yúucaca íchawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwallisewa, yéewacaténá ipìacawa, yá ipisìaca ibàlùacawa, yàacawa Jesús yàatalé.

51 Jesús isutáca yéemìawani:

—¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —Íimaca yái Jesúsca. Yá matuíri íimaca:

—Nuíwacali, nuwàwaca pimàacaca catuíca núa — íimaca.

52 Jesús íimaca irí:

—Piawa matuíbanáita, Dios idéca ichùnìaca pía peebáidacáiná nuchùnìanápíná pía —íimaca yái Jesúsca. Yáta matuírimi iicáidaca àniwa, yá yàcawa Jesús yáapicha àyapulìcubàa.

11

Jesús entra en Jerusalén

1 Jesús yàanàacaté néré yéewáidacalénái yáapichawa mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí. Nàyacaté bamuchúamibàa náicha pucháiba yàcalé ípidenéeyéica Betfagé, Betania nacái, ìyéeyéica mawiénita dúli irí ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa, idécanáami càì íimaca nalí:

2 —Pìacuéwa irìculé yái yàcaléca ìyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pianàapínacué burro nadacuèrica néré, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa íinata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani.

3 Aibacaalícué isutá yéemìawa píawa cánacué yéewa piwasàacani, picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalícuéca, nubànùanápíná nacái wenàiwica natécaténá burro nàatalé àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca.

4 Néese níái yéewáidacaléca pucháiba nàcawa yàcalé irìculé, yá nàanàaca burro nadacuèrica ibàlùacawa bàacháwalé calle irìcubàa, mawiénita capì inùma irí. Yá nawasàacani.

5 Abénaméeyéi wenàiwica ìyèeyéica néeni nasutáca néemlàwa nía:

—¿Càinacué pimàni cháí? ¿Cánacué piwasàa burro? —námaca.

6 Yá yéewáidacalénái icàlidaca nalíni càide iyúwa Jesús ímáanaté nalí, íná wenàiwica imàacaca natéca burro.

7 Naliada nàasu ruana nacáiriwa burro iwaalíricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata.

8 Idècunitàacá Jesús yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá manùbéeyéi wenàiwica naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchale àyapulicubàa nàacaténá Jesús icàaluíniná. Aibanái nacái iriada wisìri nacáiri ibáiná àyapulicubàa, yái báinási nawichuèrica manacúalibàa, burrocaténá ìpìna ínatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápiná nacuèriná icàaluínináwa.

9 Yá macáita wenàiwica yèeyéicawa Jesús ipíchale, áibanái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidaca casímáiri iyú:

—¿Wàacué Dios irí cayábéeri! ¿Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía!

10 ¿Dios imànica irí cayábéeri yái yàanèrica icùacaténá wía càide iyúwaté wàawirimi rey David icùanaté wàasu cáli! ¿Wàacué irí cayábéeri, yái Dios chènunísiséerica! —námaca namáidaca nàacawa casímáica nía.

11 Jesús iwàlùacawa Jerusalén ìyacàlená iriculé, yá yàacawa templo néré. Iicáca macáita yái namànínáca templo irìcu. Néese yàacawa Betania

ìyacàlená néré yéewáidacalénái yáapichawa doce namanùbaca, táicacáináté yàacawa.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹² Néese mapisáita àniwa, Jesús yàacawa Betania ìyacàlená ícha yéewáidacalénái yáapichawa, yá máapicani yái Jesúsca.

¹³ Yá iicáca déecuise higuera yéetaná idènièrica ibáináwa. Yá Jesús yàacawa néré icutácaténá iyacaalí higuera ìyacaná nacái. Quéwa canáca ìyacaná, idèniacáita ibáiná meedáwa, càmicáiná higuera yàasu èeri càyacanáanápínátáni.

¹⁴ Néese Jesús íimaca àicu irí:

—¡Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá yéewáidacalénái iríwa Dios yùuwichàidáanápínáté israelitanái. Yá yéewáidacalénái yéemìaca tàacáisi Jesús icàlidéerica àicu irí.

Jesús purifica el templo

¹⁵ Nàanàacaté Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá idàbaca imusúadaca wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuise, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyéica plata wenàiwica ícha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica áibanái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica.

¹⁶ Càmita nacái ibatàa wenàiwica yèepunídaca iwéndawa yàasusi templo ibàacháwalená irìcubàa.

¹⁷ Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. íimaca nalí:

—Píalíacuécawa tàacáisi ìwali profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. Dios ímacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutàcàalupináca nuícha, macái èeri mìnanáica’, ímacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadaca cayéedéeyéi icapèe iyúni, yái temploca, piyéedùacáinacué plata wenàiwica ícha pichìwa iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

¹⁸ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu néemiácáiná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nàwali, yá nawàwa nanúacani. Yáté nadàbaca nánáidacawa càinápinácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús, cáalucáiná naicácani, máinicáiná cayába macái wenàiwica yéemiaca Jesús yéewáidáanáca nía íiwitáise cachàiníri iyúwa.

¹⁹ Quéwa catácáinaté yàacawa, íná Jesús imusúacawa yàcalé irìcuise yéewáidacalénái yáapichawa.

La higuera sin fruto se seca

²⁰ Néeseté amaláca nawicáu mapisáináami àniwa, yá nàaca nachàbacawa mawiénita higuera yéetanámi irí. Yá naicáca àicumica chuìcani báawanama macáita, ipìchumi nacái.

²¹ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté higuera yéetaná irí, yá Pedro ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, piicá higuera yéetanámi piùwichàidéerimica. Idéca chuìcani —ímaca yái Pedroca.

²² Néese Jesús ímaca nalí:

—Iwàwacutácué peebáidaca Dios irí imàníinápinácué pirí càinácaalícué cayábéeri pisutéericuéca ícha.

²³ Péemìacué cayába, cawinácaalí còi ímaca yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuírí úni yáaculé’, ímacaalí, yeebáidacaalí nacái manuísíwata macáita ichàbáanápínáwa càide iyúwa isutáaná Dios ícha wawàsi, yásí Dios imànica iríwani.

²⁴ Iná núumacué pirí cainácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuéca Dios ícha imàníinápínácué pirí, yá peebáidacaalícué manuísíwata càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imànicuéca piríni, yásí Dios imànicuéca piríwani.

²⁵ Pisutácaalícué piacawa Dios ícha, yá áiba wenàiwica imànicaalíté pirí báawéeri, pimàacacué piwàwawa ícha yái báawéerica imànírícaté pirí, yéewanápínácué Píaniri Dios chènuníiséeri imàacaca iwàwawa pibáyawaná íchacuéwa.

²⁶ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa ícha yái báawéerica áibanái imàníríricuéca pirí, càmitacué nacái Wáaniri Dios chènuníiséeri imàaca iwàwawa pibáyawaná íchawa —ímaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²⁷ Néeseté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré. Yá idècunitàacá Jesús ìpináaníca templo irícu, yá sacerdote íwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemíawa Jesús.

²⁸ Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànùa pía pimusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuise, níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadáanápíná nía? —náimaca.

²⁹⁻³⁰ Néese Jesús ímaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémìawa pía: ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùuliacaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Néese nadàbaca natàaníca nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulièriquéera Juan, yásí isutáca yéemìawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmita peebáidani?’ càipíná íimaca walí.

³² Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulièriquéera Juan”, càì náimaca nalíwáaca, cáalucáiná nía wenàiwicanái íicha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanicaté báisíiri iyú Dios inùmalìcuíse.

³³ Iná nacàlidaca Jesús iríni:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmitacué nucàlida piríni cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

12

La parábola de los labradores malvados

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asìali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva ibànacaléná yàalupíná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Yá íicaca íba irìculé imànicaténá utàwi nacáichúa

uva ìyacaná yàalupiná, napisùacatalépiná uva ituní. Néese imànicaté chènuníri capli naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacalená yàalu, ipíchaná cayéedéeri iwàlùacawa néré. Yá imàacaca áibanái icuèyèipiná irí yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva ìyacaná yéénápiná yàasu èerita, needácatáipínaté ìyacaná. Idécanáami imànica náapicha càiri wawàsi, néese yàacawa náicha áibalépiná.

² Néeseté uva yàasu èeri yàanàaca needácaténá uva ìyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré. Ibànùaca néréni icutácaténá icuèyéi íicha bànacalé íiwacali yàasu uva ìyacaná yéénápiná.

³ Quéwa níái icuèyéica bànacalé yàaluná náibàacani, nacapèedáidacani, yá nachùullaca yàacawa náicha, càmita nabànùa yáapicha uva ìyacanáca.

⁴ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicawa áibata. Yá náibàacani. Yá namànica ícháuná íiwita íwalí. Yá namànica irí báawéeri manuísíwata.

⁵ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibata àniwa. Yá nanúacani. Nésecáwa íiwacali ibànùaca mamáalàacata yàasu wenàiwicawa áibanái àniwa manùbéeyéi. Yá níái icuèyéica uva ibànacalená nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanúacaté nacái áibanái.

⁶ “Néeseté yái bànacalé íiwacalica idènàcaté ìiriwa abéerita, yáta máiní cáininéerica yáaniri íicáca. Atata bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, íimacáiná íínáidacawa íríwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báisíta nàapínáca nuìri íimiétacanáwa’, íimaca íínáidacawa íríwa.

7 Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená náimacaté nalíwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéetápinácaalíwa, yásí yàaca uva ibànacalená ìiri iríwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca nalíwáaca.

8 Càita náibàacani, yá nanúacani. Yá náucacaté ichéecami uva ibànacalená yèewíse.

9 “Siùca nucàlidacué pirí càinácaalí bànacalé íiwacali imàníinápiná nalí, níái icuèyéicaté bànacalé. Yàanàpiná nàataléwa, yá inúapíná níawa. Néese imàacapíná áibanái icùaca irí uva ibànacalená.

10 “Pidécuéca piléeca áiba comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse. ¿Cánacué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté Dios ibànùnápínaté israelita icuèrinápíná, quéwa íimaca báawáanápínaté naicácani. Càité profeta itànàaca: ‘Níái imàníiyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníiri iwàwacutácawa capíi irípiná yái íba náuquéricaté.

11 Dios imànicáiná càì, íná wàaca Dios irí cayábéeri’, càité profeta íimaca nùwali”, íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái càiride iyúwa íba, israelita icuèrinápínáca.

12 Néeseté abénaméeyéi néená níái judío íiwacanánáica nawàwa náibàaca Jesús náucacaténáni presoíyéi ibànalículé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càmíirita quéwa nadé náibàacani, cáalucáiná naicáca níái manùbéeyéi wenàiwicaca cayábéeyéica iicáca Jesús. Iná nàacawa Jesús íicha.

El asunto de los impuestos

13 Néeseté judío íiwacanánái ibànùaca abénaméeyéi fariseo nàacaténáwa Jesús yàatalé, áibanái nacái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Nawàwacaté nasutáca néemlawa Jesús càulenéeri wawàsi ìwali, náalimáidacaténá naicáwani icàlidáanápíná báawéeri iyúni yéewanápíná nacháawàaca iináwaná ìwali romanonái yàasu gobierno íiwacanánái irí.

14 Yá nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí cáimiétaquéeri iyúta:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca básiíiri iyú, càmita nacái cáalu pía wenàiwica íicha càmicáiná pimàaca áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píiwitáise cayábéeri íicha, néese péewáidaca wenàiwica básiíiri iyú nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulianá nàyaca. Iná picàlida walíni básiíiri iyú ìwali yái wasutéeripínáca wéemlawa píawa: ¿Cayábasica wapáyaida wáichawa nía plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobierno íiwacanánái icuèyéica wàasu cáli, càmicaalí nacái báawasicani? ¿Iwàwacutásica wapáyaidaca wáichawa níara romanoca, càmitasica iwàwacutá wapáyaidaca wáichawa nía? —náimaca.

15 Quéwa Jesús yáalíacawa càmita básiíi nawàwa náalíacawa, nawàwacáita nacháawàaca iináwaná ìwali meedá itàacái ìwalíise. Iná íimaca nalí:

—¿Cánácué píalimáida piicáwa núa picháawàacaténá nuináwaná ìwali ìwalíise yái núuméerica? Néeni, pitécué nulí moneda nuicácaténáni —íimaca yái Jesúsca.

16 Yá natéca iríni. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cawiná yéenáiwaná ichanàawa, cawiná nacái íipidená ichanàawa moneda ìwali? —íimaca yái

Jesúsca. Náimaca irí:

—Emperador ípidenáquéi ichanàawa, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yái romano íiwacalináca, icuèrica macái èeri mìnanaí —náimaca.

¹⁷ Iná Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidaca. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwàanácué pimànica — íimaca yái Jesúsca. Yá máini náináidacawa néemìaca manuísíwata Jesús íimáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca íináwaná ìwali itàcái ìwallíse.

La pregunta sobre la resurrección

¹⁸ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwacaté wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, iná nasutáca néemìawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

¹⁹ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse íiméerica wíacué judíoca iwàwacutáca càì wamànica: Asìali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri ínuniwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idènlaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipiná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipiná yéetéerimiwa yàasu cáli.

²⁰ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéenanái. Yá nabèeri yeedáca ínupináwa. Yá yéetáca uícha méenibeta.

²¹ Yá iméeréerimi yeedáca úa ínupináwa. Yá yéetáca uícha méenibeta. Càita nacái iméeréerimi

àniwa yeedáca iríwa úa, yá yéetácawa uícha méenibeta.

²² Càité níái sietéeyéica imanùbaca needáca úa quéwaté méenibecata néetácawa uícha macáita. Néese uetácawa átata náami.

²³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái ínáidáanáwa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níái sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawa macáicáináta náinucaté úa —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

²⁴ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíri tàacáisi ícha càmicáinácué pialíawa càinácaalí ímáaná Dios itàacái profetanái itànèricaté Dios inùmaliçuise. Càmitacué nacái pialíawa Dios íiwitáise iwali, yái yáaliméerica imichàidaca wenàiwica yéetácáisi ícha.

²⁵ Aibaalípiná yéetéeyéimiwa nacáucàapinácawa, quéwa càmita nacásàapináwa, níái asíanáica, inanái nacái, nàypinácáiná càiwade iyúwa chènuníiséeyéi ángel iyáaná càníiyéica icásàawa.

²⁶ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapiná wenàiwica áibaalípiná, quéwa pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèricaté Dios inùmaliçuise, íná ¿cánácué càmita pialía péemiaca càinácaalí ímáaná? Moisés ibàlùacatéwa Dios ípunita mawiénita maléneri àicu irí yeeméericawa quichái iyú, yá Dios ímacaté Moisés irí: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité ímaca yái Diosca.

²⁷ ¿Dios càmita icùa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¿Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué pialíacawa cáuca nía Dios yáapicha, níái Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita

néetácaánítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáaliácawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áibaalípiná. Pidécuéca piméeràacawa máiní déeculé báisíiri tàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca.

El mandamiento más importante

²⁸ Abéeri néená níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu yéemìacaté saduceonái isutáaná yéemiawa Jesús, yá nacái yáaliácawa Jesús icàlidacaté nalíni cayábéeri iyú. Néese yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemiawa Jesús:

—Nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulièrica wamànínápináca. ¿Càiríná náicha máiníiri cachàinica náicha canánama wamànínápiná? — íimaca.

²⁹ Néese Jesús íimaca irí:

—Yái Dios ichùullanáca máiníríca cachàinica náicha canánama wamànínápiná càì íimaca: ‘Péemìacué, píacué israelitaca. Iyaca abéerita Wacuèrinásàiri, yái Wacuèriná Dios.

³⁰ Cáininá piicáca Picuèrináwa Dios macái piwàwalcuísewa, macái picáuca iyú nacáiwa, macái píiwitáise iyú nacáiwa, macái pichàini iyú nacáiwa’, càì íimaca yái Dios ichùullanáca máiníríca cachàinica náicha canánama wamànínápináca.

³¹ Yá pucháibáaná tàacáisi Dios ichùullanáca máiníiri cachàinica náicha canánama wamànínápiná càì íima: ‘Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa’, càì íimaca yái Diosca. Canáca áiba tàacáisi cachàiníiri náicha níái pucháiba tàacáisica —íimaca yái Jesúsca.

³² Néese yái yéewáidéerica wenàiwica templo irìcu íimaca Jesús irí àniwa:

—Cayábéeri yái picàlidéerica walí, pía yéewáidéerica wía. Pidéca picàlidaca walí báisíiri iyúni. Iyaca abéerita Dios. Canácata ícha áiba.

³³ Yá nacái cáininácaalí waicáca Dios macái wawàwalicuísewa, macái wáiwitáise iyú nacáiwa, macái wachàini iyú nacáiwa, yá nacái cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná waicáca wíawawa, yásí máini cawènica Dios iicàceni náicha macái pìrái íiwitáaná wanuéyéica Dios irí iyúwa sacrificio, macái ofrenda íiwitáaná nacái wamàaquéerica Dios irí neemácaténá sacrificio altar íinata —ímaca yái yéewáidéerica wenàiwica templo irìcu.

³⁴ Cayábaca Jesús yéemiaca icàlidáanàceni, yái yéewáidéerica wenàiwica icàlidacáináténi cáalíacáiri iyú, íná Jesús íimaca irí:

—Yá batéwata pimàaca Dios icùaca pía —ímaca yái Jesúsca. Néese cáaluca macáita níái Jesús yúuwideca. Càmita nawàwa nasutáca néemíawa quirínamani, yái Jesúsca, náalimáidacaténá naicáwani, yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Cáaluca nasutáca néemíawani, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién desciende el Mesías?

³⁵ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irìcu, yá íimaca nalí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu càmita néewáida nía macái tàacáisi iyú Dios itàacái icàlidéerica Mesías ìwali, yái Picuèrinápinácuéca Dios ibànueripinácuéca pirí, píacué judíoca. Náimacáita rey David itaquérinámicani. Quéwa rey David íimacaté áiba wawàsi nacái Mesías ìwali.

36 Espíritu Santo imàacacaté David itànàaca yái tàacáisica:

‘Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawènìadaca pícha macái piùwidenáíwa, ímaca yái Diosca’,
càité ímaca yái Davidca.

37 Yái rey David ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liwacali nacáicani –ímaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

38 Idècunitàacá Jesús yéewáidaca nía, yá ímacaté nalí: “Piicácué píchawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Picácué piyaca càide iyúwa nàyáaná. Casímáica nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná casímáica Dios iicáca nía. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía.

39 Máiní nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi ínata cáimiétacanéeyéi wenàiwica yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi judiónái yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacái cayábanaméeyéi yàalubáisi cáimiétacanéri yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiníiyéica cachàinica.

40 Níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nayéedùaca nacái nacapèemi, nàasumi nacái, náicha níai catúulécanéeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa

íicha. Néese nasutáca Dios íicha déecuíri iyú, yéewacatená áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàidéeyéipiná cachàiníiri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, íimaca yái Jesúsca.

La ofrenda de la viuda pobre

⁴¹ Aiba èerité Jesús yáawinacawa templo irícu, abémàalé ofrenda yàalu íicha wenàiwica iwàlùadacataléca plata namàaquéerica Dios irí. Yá iicáca wenàiwicanái iríadaca yàasu platawa ofrenda yàalu irículé namàacacatenáni Dios irí. Yá iicáca madécaná càasuíyèi naliadaca néré manùba plata.

⁴² Néese inanái yàanàaca néré, catúulécanéechúa, inírimi yéetéechúamicawa íicha. Yá ulladaca moneda ofrenda yàalu irículé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmiyéica máini cawènica.

⁴³ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénaiwa. Yá íimaca nalí:

—Péemiacué cayába, úái manírichúami catúulécanéechúaca udéca umàacaca ùasu ofrendawa Dios iiquéeri iyúwa manuiri iwèni náicha canánama yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irículé.

⁴⁴ Macáita níai áibanái nàacaté ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníiri íichawa, quéwa úái catúulécanéechúaca, udéca umàacaca ofrenda Dios irí macáita yái udènièrimica uwènianápináca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

1 Jesús imusúacatéwa templo ícha, yá abéeri yéewáidacalé ímaca irí:

—Wáiwacali, ¡piicácáwa níai templo yàasu íba cayábanaméeyéica, nía nacái capíi manuínaméeyéica, cayábanaméeyéi iicacánáwa templo itéeséeyéica! —Ímaca.

2 Quéwa Jesús ímaca irí:

—Péemìa cayába yái núuméeyéica pirí ìwali, níai capíi manuínaméeyéica. Aibaalípiná canácata capíi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba ínata. Macáita níai capíi templo itéeséeyéica namáalàapínáta nacáíwa —Ímaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

3 Néeseté Jesús yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa dúli néré ípidenéechúa Olivos, íimáanaca olivo inàlimaná. Uái dúli iyéechúaca abémàise templo ícha. Yá Jesús yáawinacawa. Néese Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, Andrés nacái nàacawa yàatalé méetàucuta áibanái ícha.

4 Nasutáca néemìawa Jesús càicaalínápinácaalí ichàbawa yái wawàsi Jesús icàlidéericaté nalí templo ìwali, càinácaalí iyú nacái nadépináté náalíacawa templo imáalàanápinácatéwa mesúnamáita.

5 Néese Jesús ímaca nalí: “Piicácué píchawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapínácawa.

6 Manùbacáiná wenàiwica nàanàpiná icàlidéeyéipiná ichìwawa. Náimapiná núacasa níata. Yá nacàlidapiná nachìwawa. Càipiná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéerica Jesucristo,

israelita icuèrinápináca', càipiná náimaca namànica nachìwawa. Yá nachìwáidapiná manùba wenàiwica.

7 “Picácué cáalu piwàwa péemiápinácaalícué áibanái itàaníca ùwicái iináwaná ìwali, namànínása ùwicái mawiénita, déecubàata nacái. Càita iwàwacutá namànica, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi.

8 Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapiná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá canánama cáli icusúapináca. Yá nacái manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú. Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idábáanéeri yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idábacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

9 “Piicácué píchawa áibanáicáiná judiónái náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nàyacàle icuèrinánái iríwa. Aibanái icapèedáidapinácué píawa judiónái yéewáidacàalu írìcu. Yá áibanái náibàapinácué píawa nacháawàacaténá piináwaná ìwali càimíyéi judío icuèrinánái irí, reynái irí nacáwa peebáidacáinácué nutàacái. Càipiná Dios imàacacué namànica pirí, yéewanápiná picàlidaca nalí nutàacái.

10 Ipíchawáise imáalàapináca yái èeriquéi, yá iwàwacutápiná macái èeri mìnánái yéemíaca nutàacái cayábéeri.

11 Néenialípiná náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué pía náiwacanánái iríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú píalimá picàlidaca nalí nutàacái. Pibàlùapinácué náipunita, yá picàlidacué nalí

càinácaalí tàacáisi Dios ichùlièripinácuéca picàlidaca nalí, càmicáinácué picàlidapiná nalí pìasu tàacáisiwa meedá, néese picàlidapinácué nalí nutàacái Espíritu Santo imàaquéeripinácuéca píalíacawa.

¹² Néenialípiná wenàiwicanái nacháawàapiná néenánáisiwawa áibanái irí, néenánái néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nacái nasèenái nacháawàapiná néenibewa néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapiná náiwitáisewa nasèenái íchawa, yá nanúaca nasèenáiwawa.

¹³ Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetáacatalétawa, níacata nuwasèeyéipiná Dios yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

¹⁴ “Aibaalípiná piicápinácué wenàiwica imànica áiba báawéeri casaquèeri wawàsi templo irícu, aléde càmicataléca Dios imàaca wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios ícha — píacué iléeyéica yái tàacáisica, péemíacué cayábani— íná piicápinácaalícué yái wenàiwica ìyaca néré, yásí macáita wenàiwica ìyéeyéica cháí Judea yàasu cáli iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná.

¹⁵ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa ìyaca icapèe ipùata sàabadéeri ínatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapèe irículéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená ícha.

¹⁶ Cawinácaalí ìyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita

nèepùawa ipíchawáise napìacawa Jerusalén ìyacàlená ícha.

¹⁷ ¡Nàuwichàapínácawa manuísíwata cawinácaalí inanái idéerìcuíyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quìrasì ìira ìinisi!, càmicáiná náalimá napìacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa.

¹⁸ Pisutácué Dios ícha ipíchanácué iwàwacutá pipìacawa unìabépi, máinicáinácué càulenáca pìacawa.

¹⁹ Néenialípiná wenàiwicanái yùuwichàapínácawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái ícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmiripináta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái ícha càiripináta cháí èeri írìcu.

²⁰ Càmicaalí Wacuèriná Dios imàaca maléenéeripinátáni yái yùuwichàacáisica, yásì macái èeri mìnánái yéetápinácawatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripinácani cáinináciná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa.

²¹ “Néese néenialípiná áibanái ìimapinácué piríwa: ‘Aquialécué, piicáca chácata ìyaca yái Mesíasca’, càipiná náimaca; áibanái nacái náimapinácué piríwa: ‘Piicácué Mesías ìyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipiná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani.

²² Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapínáca, icàlidéeyéipiná ichìwawa, náimapiná Mesíasca nía, judío icuèrinápiná; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàapíná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapiná natàanínása Dios inùmalìcuíse. Namànipiná yái càmiríca wenàiwica idé imànica. Càipiná

náasáidaca nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapiná nachìwáidaca Dios yàasu wenàiwica, Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá íchawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái.

²³ Iná ipiicácué píichawa cayábani! Nudéca nucàlidacuéca piríni, macáita yái iwàwacutéericuécá píalíacawa ipíchanácué nachìwáidaca píá. Nudéca nùalàacuéca píá náicha, ipíchawáise ichàbapinácawa”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁴ Jesús íimacaté nalí àniwa: “Néenialípiná idécanáami ichàbacawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri, quéeri nacáíwa càmita amalá icànaca.

²⁵ Dùlupùta nacái nacaláapináwa chènuníise. Yásí cachàiníyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa.

²⁶ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asíali Dios néeséerica, nùanàapiná acalèe yèewíise cachàiníiri nuíwitáise iyúwa, nucamaláná mèlumèluíri irìcuwa nucùacaténá macáita.

²⁷ Nubànùapiná nùasu ángelnáíwa, yá nàwacáidapiná nulí nùasunái nuedéeyéica èeri mìnánái yèewíise àta alénácaalí nàyaca macái cáli imanùbaca cháí èeri irìcu.

²⁸ “Péemiácué cayába comparación higuera yéetaná ìwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawiénica camuí.

²⁹ Càita nacái piicápinácaalícué ichàbacawa macáita yái nucàlidéericuécá pirí ìwali, yásí píalíacuécawa mawiénica núa, nùanápináwa

néese àniwa, núa asìali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capli inùma irìcu, iwàlùanápínáwa capli irìculé.

³⁰ Péemiàcué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuéca pirí ìwali, macáita ichàbáanápínácawa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica ìyéeyéipínáca néenialíwa.

³¹ Yái capìraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínácawa áiba èeriwa, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwa nucàlidáanácué piríni.

³² “Quéwa canácata yáaliériwa chácátáinápínácaalí yái èerica, chènuníiséeyéi ángelnái nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios Iirica, càmita núalíawa chácátáinápínácaalí yái èerica, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³³ “Iná picùacué pìyacani, yái èeripínáca, pisutácué nacái Dios íicha, càmicáinácué píalíawa chácátáinápínácaalí nuénáiwaná yàanàaca.

³⁴ Péemiàcué comparación: Nuénáiwánápíná ìyaca càide iyúwa asìali yàacaalíwa ipáchiacaténá déeculé. Ipíchawáise imusúacawa icapèe íichawa, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá ichùulíaca nacùanápíná icapèe, yàasu nacái. Macái icàlida nalí náibaidéeripínáca. Yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icuèeripíná capli inùma ipíchaná iimáca, ituíyàanápíná mamáalàacata àta náiwacali yàanàacataléta àniwa.

³⁵ Iná núumacué pirí, picùacué cayába nùanàaca àniwa, càmicáinácué píalíawa nuénáiwaná, núa ìyéerica càide iyúwa capli iiwacali, chácátáinápínácaalí nùanàaca àniwa, nùanàapínácaalí táicalé, càmicaalí nacái catá

bamuchúami, càmicaalí nacái cawámai itàacaalí, càmicaalí nacái mapisáita.

³⁶ Picùacué cayába nùanàaca ipíchanácué nuèpùapinácaalí nùanàaca àniwa, yáta nùanàacuéca pía meedá càmiyéica íbaida nulí cayába, càide iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá.

³⁷ Yái núuméricuéca piri, núuma nacái macáita nùasu wenàiwica iríwa: Picùacué cayába nùanàaca àniwa”, ímaca yái Jesúsca.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Iwàwacutácaté pucháiba èeri ipíchawáise judiónái yàasu culto ípidenéeri Pascua, nayáacaalíte pan càníri idènia levadura. Sacerdote íwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nacutáca càinápinácaalí iyú yéewanápiná náibàaca Jesús ibàacanéri iyú nanúanápináni.

² Abénaméeyéi náimaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níái manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irícu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

³ Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yá iwàlùacawa Simón icapèe irículé, yái Simón ichùnièricatéwa cháunási lepra ícha. Néese idècunitàacá Jesús iyaca mesa idaní iyáacaténá iyáacaléwa, yá abéechúa inanái yàanàaca itéechúaca catùu ucáapi irícuwa, abéechúa catùu cawèníri íba alabastro icatùalená, ipuniéechúawa séenási pumèníri isàni iyú, ípidenéeri nardo, máiníri

cawènica. Yá ubacáca catùà inùma, yá ùucùaca séenási Jesús íiwita ìwali, yái séenási pumènírica isàni.

⁴ Néese abénaméeyéi néená níái iyéeyéica néeni, yá calúaca nía ìwalíise yái umànínáca. Náimaca nalíwáaca:

—Máiní báawéeriquéi úucáanáca meedá yái pumènírica isàni cawènírimica.

⁵ Yái pumènírica isàni iwèníiri trescientos ichàbaníseta denario, cawèniyéi plata abéeri camuí iwènicatái. Iná ¿cánácáwa càmita uwéndani ùacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí? —náimaca nalíwáaca. Yá nacúisaca náichawa úái inanáica.

⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Pimàacacué umànica càide iyúwa uwàwáaná. Picacué pisàiwica ulí wawàsi. Udéca umànica nulí cayábéeri.

⁷ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca pèewi càiripináta, iná yéewa píalimá piyúudàaca nía càinácaalí èeri piwàwacatáicatacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmírira iyapiná píapichacué càiripináta cháí èeri irícu.

⁸ Uara inanáica udéca umànica nulí yái cayábéerica úaliméerica umànica. Udéca ùucùaca nùwali perfume nusànipiná ipíchawáise nuétácawa, yéewanápiná nabàliaca núa, càide iyúwa judiónái imàníiná yéetéeyéimiwa irí.

⁹ Péemiàcué cayába, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irícu, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yásí nacái nacàlidaca uináwaná ìwali càinácaalí iyú úái inanáica umànínaté nulí cayábéeri. Càipiná nawàwalica úawa —íimaca yái

Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁰ Néeseté Judas Iscariote, abéeri néená níái docéeyéica imanùbaca Jesús yéewáidacaléca, yàaca itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha, itéenápiná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

¹¹ Níái sacerdote íiwacanánáica néemìacaalíni, yá máini casímáica nawàwa. Yá nacàlidaca Judas irí nàanápinaté irí plata itéenápináca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càicaalínacatáipináta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹² Idàbáanéeri èeri yàanàacaté judíonái yàasu culto yaalí íipidenéerica Pascua nayáacaalíté pan càníiri idèna levadura. Yáté èerica nanúacaté oveja wàlisài iyúwa sacrificio càide iyúwaté náiwitáise iyáaná nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Yáté èerica Jesús yéewáidacalénái isutáca yéemìawani. Náimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténá piyáapiná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténáni wáapicha? —náimaca irí.

¹³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa pucháiba yéewáidacaléwa ibànùacaténá nía. Yá íimaca nalí:

—Pìacuéwa Jerusalén iyacàlená irìculé. Abéeri asíali íipunitáidapínacué píawa, itéerica úni catùalìcu. Pìacuéwa yáamíwáise,

¹⁴ àta iwàlùacatalétawa capìrìculé, néese píimacué capìi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemìawa pía alénácaalí capìi imàdàaná

ìya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa', pímacué irí.

15 Néese yáasáidapínacué piríwani, capli imàdàaná manuíri iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walíni néré wayáapiná Pascua piná —ímaca yái Jesúsca.

16 Néese nàacawa Jesús íicha níái yéewáidacaléca, yá nawàlùacawa Jerusalén iyacàlená irìculé. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

17 Néeseté catáca yàacawa, yá Jesús yàanàaca néré doce namanùbaca yéewáidacalé yáapichawa.

18 Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa mesa iwéré, Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, abéeri péenácué, iyéerica iyáacaléwa núapicha siùcade, itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —ímaca nalí.

19 Yá idàbaca achúmaca nawàwa, íná nadàbaca nasutáca néemìawani abéerinamata. Náimaca Jesús irí:

—¿Núasica? —náimaca.

20 Jesús íimaca nalí:

—Abéeri péenácué docenácué pimanùbaca pía, yái yáapúadéerica pan núapicha quirápieli irìculé, yácata itéeripínaca nùuwidenái náibàacaténá núa.

21 Báisíta núa, asìali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nùwali Dios inùmalìcuíse; quéwa ¡máiníripiná yùuwichàacawa yái asìalica itéeripínaca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayába cachàinitésica irítáni càmicaalíté imusúa iicáca èeritá —ímaca yái Jesúsca.

²² Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca nalíni. Íimaca nalí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca nalí.

²³ Néese yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáida nalíni, yá macáita nàiracani.

²⁴ Jesús íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripinácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéeri nacái báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

²⁵ Péemiácué cayába, càmita nuèpua nuìrapináca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripiná nuìracataléta wàlisài uva ituní yàcalé irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

²⁶ Néeseté idécanáami nacántàaca salmos, yá nàacatéwa dúli nérépiná íipidenéechúa Olivos, íimáanáca olivo inàlimaná.

²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué piwènúadapiná nuícha píiwitáisewa, yá pimàacapínacué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàaná tàacáisi Dios icàlidéericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapiná yái icuèrica nupìra ovejanáíwa, néese nupìra ovejanáí napìapiná nacàlàlacawa’, íimacaté yái Diosca.

²⁸ Quéwa idécanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yásí nùacuéwa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yá nuípunitáidapínacué pía néréwa —íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáaníta càmita numànipiná càì — íimaca yái Pedroca.

³⁰ Jesús íimaca irí:

—Péemìa cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapiná, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali, ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Quéwa Pedro íimaca irí cachàiníiri iyú mamáalàacata:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmita nucàlida nuchìwawa càmínása núalía pìwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita níái áibanái càì náimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³² Néeseté nàanàaca bànacalé inàlima néré íipidenácataléca Getsemaní. Yá Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Píawinacuéwa cháí idècunitàacá nùaca néré nusutaca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³³ Yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá Jesús idàbaca icalùadacawa báawanama, máiní achúmaca iwàwa íináidacawa icalùniwa.

³⁴ Yá íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwallìcuísewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri

yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá piyaca —ímaca nalí.

³⁵ Néese Jesús isirùacawa napíchalé achúmáanata. Jesús yúuwàa irìacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá isutáca Dios ícha wawàsi asáisi cayábacaalí iwasàanápíná Jesús yùuwichàacáisi ícha, yái yùuwichàacáisica yàanèripinácátéwa ìwali mesúnamáitaté.

³⁶ Càité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha: “Núaniri, píacata yáaliméerica imànica macái wawàsi. Iná piwasàaca núa ícha yái nùuwichàanápínácawa yàanèripinácawa nùwali siùcade; quéwa, càmicaalí cayábani yái piwasàanáca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáaná”, ímaca isutáca Dios ícha yái Jesúsca.

³⁷ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita. Néese ímaca Pedro irí:

—Simón, ¿cáná piimá? ¿Cáná càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná?

³⁸ Picácué piimá piyaca, pisutácué nacái píawawa Dios ícha yéewacaténácué pimawènladaca píchawa báawéeri, Satanáscáiná yáalimáidapínácué pí pimàníinápiná pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piiná meedá —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yèepùa yàacawa náicha àniwa. Yá yèepùa isutáca Dios ícha càide iyúwa idéénaté isutácáwaca.

⁴⁰ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yásí yàanàaca nía iiméeyéicáita àniwa,

máinicáiná cadapùleca nía báawanama. Idécanáami icawàidaca nía, yá báica naicáca níawawa iwéré.

41 Yá Jesús yèepùà iwènúacawa náicha àniwa, yá isutáca yáawawa Dios íicha àniwa. Néese yèepùà yàacawa nàatalé àniwa máisiba yàawiríanápiná. Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué piimá pìyaca? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa meedá nacái? Pidécuéca piimáca, íná pimichàacuéwa, nuénáiwánácáiná idéca yàanàaca presocatáipináca namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica.

42 Pimichàacuéwa, wàanácuéwa; áca néese yái asìalica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa — íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

43 Idècunitàacá Jesús itàanica, yáté Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Natéca espada machete nacáiri, wacàba nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha líbèeyéipináca Jesús.

44 Judasca, yái itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalíni quéechacáwa càinápinácaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas íimaca nalí quéechatécáwa: “Yái asìali nutàidéeripináca, nusùsuèripináca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Iná píibàacuéni, pítécué pìacawa cachàiníri iyúni”, càité íimaca nalí yái Judasca.

45 Ináté Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali! —íimaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca.

46 Néese níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jesús, nacùacani presoíri iyú.

47 Quéwa abéerita néená níái yéewáidacaléca iyéeyéica néré Jesús yáapicha iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatatá, yá inúacatatá abéeri asíali ìwali espada iyú, quéwa isasàacáita meedá yùuwi abéemàa, yái sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca.

48 Néese Jesús isutáca yéemìlawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca espada machete nacáiri, wacàba nacái píibàacaténacué núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pìmanica, càmicáinácué nupéliapíná píipunita.

49 Macái èeri imanùbaca, nùyacatécué pèewi idècunitàacá nuéwáidaca wenàiwica templo irìcu, yá càmitatécué píibàa núa néenibàa. Quéwa píalimácué píibàaca núa siùcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalicúise —íimaca yái Jesúsca.

50 Néese macáita Jesús yéewáidacalénái namàacaca Jesús abéerita néré. Yá napìacawa.

51 Núa Marcos quéwa, ùuculliricaté núa, nùacatéwa Jesús yáamiwáise. Nudèniacaté nùwaliwa manuíri wáluma meedá, nùuquéericaté nùwalísewa. Néese níái wenàiwica náibàaca núa.

⁵² Quéwa numusúacàatécatawa nùasu wálumami íichawa, yá nupìacawa náicha mabàleta meedá.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵³ Néseté natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Néese nàwacáidáyacacawa macáita sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu.

⁵⁴ Yá Pedro yáacawa Jesús yáamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa irìculé, yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá Pedro yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro yáawinacawa mawiénita quichái irí yàanabàcaténá néeni.

⁵⁵ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái macáita Junta Supremanái israelita íiwacanánái nacutáca wawàsi Jesús ìwali namàacáanápíná úwinái inúacani. Quéwa càmitaté náalimá nàanàaca báisíiri wawàsi ìwali.

⁵⁶ Yácáiná éwita manùbéeyéi wenàiwica nacàlidacáaníta nachìwawa Jesús ìwali, càicáaníta càmita abédanama natàaníca.

⁵⁷ Aibanái nabàlùacawa nacàlidacaténá nachìwawa. Yá náimaca:

⁵⁸ —Wadéca wéemìaca càì íimaca: ‘Numáalàidapíná yái temploca asìanái imàníirica, néese máisiba èeri irìcu, yá numichàidapíná áiba templo càníirita asìanái imàni’, càì íimaca —náimaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali.

⁵⁹ Quéwa éwita nacàlidacáaníta càiri chìwái, càicáaníta càmita abédanama natàaníca àniwa.

⁶⁰ Néese sacerdote íiwacaliná imichàacawa ibàlùacawa nàacuéseemi. Yá isutáca yéemìawa Jesús:

—¿Cáná càmita picàlida piináwanáwa? ¿Càiná píimaca ìwali yáí nacàlidéerica pìwali nacháawàanáca piináwaná ìwali? —Íimaca Jesús irí.

⁶¹ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yáí Jesúsca, càicáaníta masànata náicha mamáalàacatani, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacaliná isutáca yéemìlawa àniwani. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica yáí Mesíasca, yáí judío icuèrinápináca, yáí cayábéeri Dios Iirica? —Íimaca.

⁶² Jesús íimaca irí:

—Báisíta, yáca núa yáí. Yá áibaalípiná piicápinácué núawa, asíali Dios néeséerica. Piicápinácué núawinacawa nùyaca Dios yéewápuwáise, yáí Dios cachàiníríca náicha canánama nucùacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácué nacái nùanàaca àniwa acalèe yéewáise chènuníise —Íimaca yáí Jesúsca.

⁶³ Néese sacerdote íiwacaliná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemìlaca yáí tàacáisi Jesús íiméerica Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacaliná íimaca nalí:

—¿Càmita iwàwacutá wéemìlaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali!

⁶⁴ Pidécueca péemìlaca itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios Iiricasani. ¿Càinásicué wamànica irí? —Íimaca. Yá abédanamata náiwitáise macáita cabáyawanáca naicácani, iwàwacutáanása nacái yéetácawa, náimaca.

⁶⁵ Néese abénaméeyéi néená nadàbaca nàapísáidaca Jesús inàni, nabàlìlì nacái ituí, yá nacapèedáidacani, náimaca irí:

—¿Píwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí yáí inúadáida píal! —náimaca irí, naicáaníca iquíniná. Yá

nacái úwinái icuèyéica templo nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁶ Pedro ìyacaté capìi yàapumàalìcubàa, bàacháwáise. Néese inanái yàanàaca néré, sacerdote íwacaliná yàasu wenàiwicaca.

⁶⁷ Uicáca Pedro yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca irí:

—Pía nacái yèepuníiritéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica —úumaca.

⁶⁸ Pedro quéwa imànica ichìwawa, ímaca càmìtasa yáalía Jesús ìwali. Yá ímaca ulí:

—Càmíirita nùalía ìwali. Càmìta nacái nùalía càinácaalí ìwali pitàaníca pìyaca —ímaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, cáalucáináni. Yá Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Néese cawámai itàaca.

⁶⁹ Néese úái íbaidéechúaca uicáca Pedro àniwa. Yá udàbaca ucàlidaca Pedro iináwaná ìwali wenàiwicanái irí ìyéeyéica néeni. Yá úumaca nalí:

—Yá asìaliquéi abéeri néená níái Jesús yáapichéeyéica —úumaca.

⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa càmíinása yáalía Jesús ìwali ipíchaná náibàacani nacái, yái Pedroca. Néese achúma yáwanáitàacáwa àniwa áibanái ìyéeyéica néeni náimaca Pedro irí àniwa:

—Báísíta píaca abéeri néená níái Jesús yáapichéeyéica, Galilea yàasu cáli néeséericáiná nacái pía —náimaca.

⁷¹ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa cachàiníiri tàacáisi iyú, báawéeri nacái báawanama báisí báisísíwata Dios yáliéricawa. Yá ímaca nalí:

—¡Càmita núalía ìwalíra asìali pitàanìricuéca ìwali!
—Ímaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, ipíchaná náibàacani, cáalucáináni, yái Pedroca.

⁷² Yáta cawámai itàaca àniwa pucháibáaná yàawiríapiná. Néese Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íméericaté irí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapiná, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali’, càité idéca ímaca yái Jesúsca. Yá Pedro ícháanica cachàiníri iyú.

15

Jesús ante Pilato

¹ Néeseté amalácaalí nawicáu, yá nàwacáidáyacacawa, níai sacerdote íiwacanánáica, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía macáita Junta Supremánái, israelita íiwacanánáica, nánáidacaténáwa càinácaalí namàninápinaté Jesús irí. Yá nadacùaca náichawa Jesús. Yá natécani presoíri iyú Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli, yéewacaténá Pilato yéemìaca Jesús iináwaná ìwali, ichùulianápiná úwinái inúaca Jesús.

² Néese Pilato isutáca yéemìawa Jesús:

—¿Báisísica judío icuèrinásàirica pía? —Ímaca. Néese Jesús ímaca irí:

—Báisíta, núacani. Pidéca càì píimaca —Ímaca yái Jesúsca.

³ Néese sacerdote íiwacanánái nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali. Náimaca Jesús imànicasa madécaná wawàsi báawéeri.

⁴ Iná Pilato isutáca yéemìawa Jesús àniwa. Yá ímaca Jesús irí:

—¿Cána càmita picàlida nulí piináwanáwa càinácaalí pidéená pimànica? Péemà nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwali —ímaca yái Pilatoca.

⁵ Canácata quéwa Jesús ímáaná irí, íná Pilato íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí, càmita Pilato yáaliawa íináidéeripináwa Jesús ìwali.

Jesús es sentenciado a muerte

⁶ Camuí imanùbaca judíonái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yá Pilato gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonái irípiná, càirínácaalí presoíri nawàwéerica.

⁷ Néenialíté iyaca asiali ípidenéerica Barrabás presoíyéi ibànàlicu, náapicha áibanái wenàiwica inuéyéicaté wenàiwica ùwicái irìcuná, namànicaalíté ùwicái romanonái yàasu gobierno ípunita.

⁸ Iná áibanái wenàiwica yàanàaca, yá nadàbaca nasutáca Pilato ícha wawàsi iwasàanápíná nalí abéeri presoíri càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná.

⁹ Yá Pilato ímaca nalí:

—¿Piwàwasicué nuwasàaca pirí Jesús, yái judío icuèrináca? —ímaca yái Pilatoca Jesús ìwali.

¹⁰ Càica Pilato isutáca yéemíawa nía, Pilato yáaliacáinatéwa báawaca sacerdote íiwacanánái iicáca Jesús, máinícáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca náicha Jesús, íná sacerdote íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali Pilato irí.

¹¹ Quéwa sacerdote íiwacanánái nawènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Jesús ícha nasutácaténá Pilato ícha wawàsi iwasàanápíná nalí Barrabás.

¹² Pilato isutáca yéemíawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pírí Barrabás, ¿càinásícué piwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali judío icuèrinásàirica? —íimaca yái Pilatoca.

13 Yá náimaca Pilato irí néemíanícawa:

—¿Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca madécaná yàawiría.

14 Pilato íimaca nalí:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri imàni? —íimaca yái Pilatoca. Quéwanáta néemíanícawa àniwa:

—¿Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

15 Iná Pilato iwàwacáiná cayábaca nía yáapicha, níái judíoca, íná iwasàaca nalí Barrabás. Yá ichùuliaca yàasu úwináíwa icapèedáidáanápíná Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Idécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha, yá Pilato yèepùadacani úwináí irí natàtàacaténáni cruz ìwali.

16 Néese úwináí natéca Jesús bàacháwáise capíi íicha, yái Pilato icapèe manuíríca. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináí nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese.

17 Néese náucaca ruana Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri, quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle. Néese namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, quéwa naicáanicáita meedá Jesús iquíniná.

18 Yá nadàbaca néemíanícawa irí. Náimaca:

—¿Casímái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté

romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanicaténá meedá Jesús iquíniná.

19 Néese nanúadáidaca Jesús íiwita ìwali àicu iyú. Yá nàapìsáidacani. Néese nabàlùacawa nàulù iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàacaalí icàaluíninátá, quéwa naicáanicáita Jesús iquíniná meedá. Càmita báisìiri iyú nà icàaluíniná.

20 Idécanáami cà naicáanica Jesús iquíniná, yá nawatàaca íicha ruana nacáiri cáaléeri quiréerica. Néese nàwalica Jesús ìwali ibàle àniwa. Yá natécani yàcalé íicha, natàtàcaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

21 Néeseté abéeri asìali Cirene iyacàlená néeséeri yàanàaca manacúali néese, ípidenéerica Simón, yái náanirica níái Alejandro, Rufo nacái. Yàacawa àyapulicubàa yái Simónca, néese úwinái íbàacani, nachùullaca iwáacutaca cruz Jesús irípiná, càmicáináté Jesús yáalimá iwáacutacani, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná nacapèedáidacaté báawanamani.

22 Natéca Jesús Gólgota néré méetàuculé Jerusalén iyacàlená íicha. (Yái ípidená Gólgota íimáanáca: “I-witasi yáapimi iyacatalé”.)

23 Yá nawàwa nàaca Jesús ìira uva ituní ipuíri, nèewlàdéerica dabé yèewi ípidenéeri mirra wéebacaténá Jesús iiná ipíchaná máiní yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa càníirita ìira náichani.

24 Néese natàtàaca Jesús cruz ìwali. Yá úwinái ibàlùadaca cruz utàwi iriculé. Yá úwinái náucaca náichawa suerte náalíacaténá chánácaalí néená yeedápiná iríwa Jesús ibàle yéénámica, càiyéinácaalí

néená úwinái namanùbaca nawàwacani, yái ibàlemica.

²⁵ Mapisái yáwanái tàacáwa a las nueveta mapisáita, yáté natàtàaca Jesús cruz ìwali.

²⁶ Nachanàidacaté tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali icàlidéerica cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Judío icuèriná”, íimaca yái tàacáisica.

²⁷ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáulìcuíse Jesús irí.

²⁸ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalìcuíse Jesús yéetáanápínátéwa. Càité profeta itànàacaté: “Yá nàuwichàidapínácani báawéeyéi yáapicha”, íimacaté yái profetaca.

²⁹⁻³⁰ Aibanái wenàiwica ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulìcubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícáténá iquíniná. Yá náimaca irí:

—¿Néeni?, píata imáalàidéeripínása templo, pimichàidéeripínása nacái àniwani máisiba èeri irìcu, ¿cáná càmita pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa, yá piricùawa cruz íicha? —náimaca, naicáaníca Jesús iquíniná.

³¹ Càita nacái naicáaníca iquíniná níai sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Náimaca nalíwáaca:

—Ichùnìacaté áibanái ipíchanáté néetácawa, quéwa càmfírta yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi íicha ipíchaná yéetácawa —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

³² Náimaca nacái Jesús irí:

—¡Piricùawa cruz ícha, píasa Mesíasca, yái Israel itaquénáinami icuèrinácasa, yéewacaténá waicáca, yásí weebáidaca pitàacái! —náimaca naicáaníca iquíniná. Nía nacái pucháiba aslanái natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàaníca ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

³³ Machacànicaalíté èeri, yáté catáca macáita cháí èeri iricu máisiba hora, catáca èeri àta las tresta táicalé.

³⁴ Yá horaquéi a las tresta, táicaca yàacawa, yá Jesús imáidaca cachàiníiri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanáca: “Nucùèriná Dios, Nucùèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.)

³⁵ Abénaméeyéi ibàluèyéiwa néré néemíaca isàna. Yá náimaca nalíwáaca, naicáaníca Jesús iquíniná:

—Péemíacué, imáidaca ìyaca profeta Elías — náimaca naicáaníca iquíniná.

³⁶ Iná abéerita néená ipìaca ísapiadaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja sitùa ipùatalícu, yái wáluma nacáiri isàbéerica. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèruacani. Néese yái asíalíca íimaca yáapichéeyéi iríwa:

—Wacùacué waicáwa Elíasmi yàanàacaalí yeedácaténáni cruz ícha —íimaca, iicáaníca Jesús iquíniná.

³⁷ Quéwa Jesús imáidaca cachàiníiri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íchawa. Càité yéetácawa.

38 Yáta manuíri yáawàanáca templo irìcuírìca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwicanái ituí íicha. Yáta icacanácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanáca.

39 Néese úwi íiwacaliná romanosàiri ibàluèricawa Jesús yàasu cruz ípunita iicácáinaté càinácaalí iyú Jesús yéetáanátéwa, ínáté íimaca:

—Báisiíricata Dios Iiricaténi yái asàlica —íimaca yái úwi íiwacalináca.

40 Nàya nacái néré abénaméeyéi inanái, iicáidéeyéica ìyaca Jesús irí déecuíseta quéwa. Nàyaca nèewi níái íipidenéeyéica María Magdalena, áiba María nacái, úái náatúaca ùuculliri Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái ubàlùacawa néeni, íipidenéechúaca Salomé.

41 Níái inanáica, Jesús yéewáidacaléca nacái nía, nayúudàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli ínata. Nàyaca náapicha néré nacái manùba inanái yàanèeyéicaté Jesús yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré.

Jesús es sepultado

42 Catáca yàacawa yáté èerica iwàwacutácaalíté namáalàidaca náibaidaca ipíchawáise judiónái yàasu sábadò idàbaca, nayamáidacatáicawa. Yáté iwàwacutá nabàliaca yéetéeyéimiwa sábadò ipíchawáise.

43 Aiba asàli yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea ìyacàlená mìnali. Yái Joséca, abéeri néená nacáicani, níái Junta Supremaca, israelita íiwacanánáica. Máiní cáimiétaquéri iyú wenàiwica

iicáca yáí Joséca, iwàwéerica nacáí Dios icùaca macáita. Yá José yàacawa macàaluínináta Pilato yàatalé. Yá isutáca Pilato ícha Jesús iinámi.

⁴⁴ Yá Pilato yéemiacáiná Jesús yéetácatéwa, íná Pilato imáidaca úwi íiwacaliná isutácaténá yéemìawani, asáísí báisícaalíté Jesús yéetáwa.

⁴⁵ Yá úwi íiwacaliná icàlidaca íríni báisícani Jesús yéetácatéwa, ínaté Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi cruz ícha.

⁴⁶ Néese José iwènlaca manuíri wáluma lino yáawamírira. Yá yeedáca Jesús iinámi cruz ícha. Yá yéepùacani wáluma linoíri iyú, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. Néese írìadaca Jesús iinámi càliculìi írìculé. Yáí càliculìica áibanáí íicacaténi dúli íbéeri íbàlài írìcu, yéewacaténá càliculìicani càide iyúwa capìi imàdàaná. Yá José íbàliaca càliculìi inùma manuíri íba iyú.

⁴⁷ María Magdalena, áiba María nacáí, úái José yáatúaca, naicácaté alénácaalí nalìada Jesús iinámi.

16

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté sábadó idénáami, judiónáí iyamáidacatáicawa, catáca yàacawa yáté sábadoca, yá María Magdalena, áiba María nacáí, úái Santiago yáatúaca, áiba inanáí nacáí ípidenéechúaca Salomé, nawènlaca pumèníri isàni nacàlàllacaténáni Jesús iinámi ìwalfise, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná.

² Yá domingo mapisáísíwa tàacáwa, níái inanáica nàacawa càliculìi nérépiná mapisáísíwata idécanáamité èeri imusúacawa.

³ Yá nàimaca nalíwáaca idècunitàacá nàacawa àyapullicubàa:

—¿Cawinástica iyúudàapiná wía weedácatená manuíri íba càliculli inùma ícha? —námaca nalíwáaca.

⁴ Quéwa nàanàaca néré, yá naicáca manuíri íba càmlíri ibàlùawa inùma irícu. Náináidacawa manuísíwata naicáidaca íba irí máinicáiná manuírícani yái íbaca.

⁵ Yá nawàlùacawa naicáwa càliculli irículé. Naicáca néré ùuculliri yáawinéericawa néewápuwáise cabalèri ináawani cáaléeri. Yá cáaluca naicácani, níái inanáica.

⁶ Quéwa íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Núalíacawa picutácuéca píacawa Jesús, Nazaret iyacàlená néeséericaté, yái natàtèericaté cruz iwali. Yáta idéca icáuçàacawa. Canáca cháníi. Piicácuéca cháí nalíadacatáimicani.

⁷ Píacué picàlidaca yéewáidacalénái iríni, Pedro irí nacái. Càicué píimaca nalí: ‘Jesús yàapínácuéwa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré. Yá piicápinácué néréni càide iyúwaté icàlidáanácué píríni’, càicué píimaca nalí —íimaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica namusúacawa napíacawa càliculli ícha, cáalucáiná nía. Yá quéechacáwa càmita nacàlida áibanái iríni, cáalucáinaté nía.

Jesús se aparece a María Magdalena

⁹ Jesús imichàacatéwa yéetácáisi ícha domingo irícu amalácaalíté yàacawa. Yáté èerica, quéechacáwa imàacaca yáawawa María Magdalena iicácani, úái inanái Jesús yúuquéechúacaté ícha siete namanùbaca demonio idacuèyéicaté uíwitáise.

¹⁰ Néese uicácanáamité Jesús, yá ùacawa ucàlidaca nalíni níái yèepuníiyéicatéwa Jesús yáapicha, achúméyéica iwàwa, ícháaníiyéica ìyaca nacái.

11 Néemàca ucàlidáaná cáuca Jesús, uicácani nacái quéwa càmita neebáida utàacái.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

12 Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa áiba iicácanásita pucháiba yéewáidacalénái iicácani, pucháiba wenàiwica yèepuníyéicatéwa ìyaca àyapulìcubàa Jerusalén ìyacàlená íicha, manacúalibàa.

13 Nadécadénáami naicácani, yá nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé, nacàlidaca Jesús yéewáidacalénái iríni. Càmita quéwa Jesús yéewáidacalénái yeebáida nàasu tàacáisi.

El encargo de Jesús a los apóstoles

14 Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa naicácani, níái once namanùbaca yéewáidacaléca idécunitàacá nayáaca nayáacaléwa. Yàalàaca nía cachàiniiri iyú càmicáináté neebáidacáwa icáucàacatéwa, càmicáináté nacái nawàwa néewáidacawa, càmicáináté nacái neebáida néenánái itàacáywa, níái iiquéeyéicaté Jesús idécanáamité icáucàacawa.

15 Néese Jesús íimaca nalí: “Pìacuéwa macái cáli íinatalé. Picàlidacué tàacáisi macái wenàiwica irí, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

16 Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, ibautizéeyéica nacáywa, níacata nuwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Aibanái càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái, Dios yùuwichàidapiná níawa nabáyawaná ìwalísewa.

17 Níái yeebáidéeyéica nutàacái namànipiná yái càmiírca wenàiwica idé imànica, náasáidacaténá

báisíricani, yái tàacáisica nacàlidéerica nalí nùwali. Càipiná namànica nuíwitáise iyúwa nasutácáiná níawawa nuícha: Náucapiná demonio wenàiwica íchawa nuípidená ìwali; natàanípíná áiba tàacáisi iyú, cà míiyéicáwa náalíawa ìwali.

¹⁸ Yá namàacacaalí nacáapiwa àapi ìwali, nàuwidenái nàacaalí nàiraca iculále, càmita néetáwa iyú. Namàacapíná nacái nacáapiwa cáuláiquéeyéi ìwali nasutácaténá nalí Dios ícha, yá nachùnìapíná cáuláiquéeyéi, nuípidená ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

¹⁹ Néeseté Wáiwacali Jesús idécanáamité icàlidaca nalí yái tàacáisica, yá Dios itécani náicha chènuniré. Yá Jesús yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá yáapicha macáita.

²⁰ Néeseté cáwa Jesús yéewáidacalénái nàacatéwa Jerusalén ìyacàlená ícha, nacàlidacaténáté Jesús itàacái macái cáli íinata. Yá Wáiwacali iyúudàaca nía, imàacaca namànica yái cà míirica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténáté áibanái irí báisíricani yái Dios itàacáica.

**El Nuevo Testamento de nuestro Señor
Jesucristo en el idioma piapoco
New Testament in Piapoco**

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piapoco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piapoco

pio

Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piapoco

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

15b1335d-e064-57a2-9f7f-a5383125b741